БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 82 (8914)
АПРЕЛИИН 8
СРЕДА
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэшье үдэрөөр гээгдэнгүй газараа борнойлжо, хахалжа эхилхэ. (1-дэхи нюур).
М. Васильев.— Хүршэнэрһөө жэшээ абахаяа яанаб! (1-дэхи нюур).
Д. Цыренжапов.—Ажалаа иигэжэ хүнгэдхөө (2-дохи нюур).
Ф. Моренец.— Шахирзановай бригадынхид (2-дохи нюур).
Д. Шагдуров.— Бэлигтэй багша (2-дохи нюур).
Ш. Нимбуев.—Шэнэ сагай шэнэ байдал (2—3-дахи нюурнуудта).
Б. Сельверов, А. Ушаков.—Модошодой дүршэлые хэрэглэгты (3-дахи нюур).
Д. Банзаров.— Гектар бүриһөө 60 центнер үбһэ абахаб (3-дахи нюур).
ТАСС-эй мэдүүлгэ. (3-дахи нюур).
КНДР-эй Арадай Дээдэ Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Цой Ен Ген Ташкентдэ ерэбэ (3-дахи нюур).
С. Бардамова. —Һайшаалтай үүсхэл (4-дэхи нюур).
Агитаторай блокнодой зургаадахи номер (4-дэхи нюур).
Д. Колмаков.— Мэргэн ангуушад (4-дэхи нюур).
Р. Григорьев. —Спортын һонин (4-дэхи нюур).
Заочно үдэшын вуз, техникумүүдтэ һурагшадые абаха шэнэ гурим (4-дэхи нюур).
ХИЛЫН СААНАҺАА (4-дэхи нюур).

Нэгэшье үдэрөөр гээгдэнгүй газараа борнойлжо, хахалжа эхилхэ

Тарилгада бэлэдхэлээр олониитын шалгалта юу харуулааб

...лоон жэлэй түрүүшын жэлдэ ...һо тарянай, хартаабхын, ку...узын болон бусад ургамалнуу..., үбһэ ногооной үндэр баян ур...а хуряажа, мяха болон мал ...лай бусад продуктнуудые бүри ...р абадаг болохо гэһэн тон ха...салгатай зорилгонуудые респу...лкымнай колхоз, совхозууд ...дхэжэ байнхай. Эдэ зорилго...даа амжалтатайгаар бэелүүл...н тула эгээн түрүүн хабарай ...илгада эрхимээр бэлдэжэ, поли, ...шалан дээрэ бүхы аргал шэб...э гаргаад, тарилгые агротехни...кэ богонихон болзорто, һайн ...нартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэй ...һаниинь мэдээжэ. Тиигэбэшье ...талаар дутагдалнууд үшөөл ...

...манай газетын корреспондент... болон хүдөө бэшэгшэд мар...а 26-һаа апрелиин 5 хүрэтэр кол..., совхозуудай хабарайнгаа та...лгада хэр бэлэн болоод байһые ...ниитын хүсөөр шалгажа үзэһэн ...на. Энэ шалгалта юу харуулааб ...дэ, республикын олохон колхоз, ...хозууд хабарай тарилгын хүдэл...идэ, кукуруза тарилгада мүнөө ...этэр хүсэд бэлэн болоогүй, наг ...хэ поли, сабшалан дээрэ зөөхэ ...лмэриие точ аали нобшоор ...улжа байһаар.

...лангаяа ороохо тарянай үрэһэ ...нгые сэбэрлэхэ, нара һалхинда ...агажа шанаржуулха хэрэг ехэ... гээгдэлдэ оронхой. Бичурын, ...унын, Сэлэнгын, «Эрдэм» сов...удта үрэһэниинь бүхыдөө тоо... тарилгын шанарта хүргэгдөө... байһаар. Тэрэшэлэн Сэлэнгын, ...байкалиин, Заиграйн аймагай ...хозуудта ехэхэн үрэһэниинь ша...р муутай гэжэ сэгнэгдээ.

...рооһо тариха болзорой газаа ...жо ерээд байхада иимэ харюу...тагүй, муу байдалые тэсэжэ ...охо аал? Яашье болохогүй. ...у үрэһэнһөө, һайн ургаса бү...лээ» гэжэ арад зоной дунда тон ...хэлсэдэг. Тиимэһээ колхоз, сов...худай хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи ...тийна комитедүүд, партийна ... организацинууд эрид шанга ...жээ абаха, үрэһэ сэбэрлэхэ хү...мэриие үдэр һүнигүй ябуулха, ...этэй, ургаха хүсэ багатай хү...ые бүхыдэнь нара һалхинда ...аха уялгатай. Хэрбээ тиигээгүй ...энэ жэлдэ ороохо тарянай ...тар бүриһөө нёдондонойхиһоо ...4 центнерээр ехэ ургаса абаха ...эн социалистическэ уялгаяа тэ...эр дүүргэжэ шадахагүй болоно ...у.

...үхэтэй хамта газарай хүрьһэндэ ...г нойто бариха, үрэһээ бого...он болзорто һайнаар тариха, ...ын пар ехээр хахалжа абаха ...э мүн лэ ехэ удхашанартай. ...эниие имагтал трактор, маши... хүсөөр хэжэ гар'аха ёһотойб. ...Тиин зарим ажахынуудта трак..., машинанууд хүсэд бэлэн бол...оогүй байһаар. Жэшээнь, Ку...ханай колхозуудта трактор...дай 15 процент, тракторай плу...дай хахадынь, сеялкэнүүдэйнь ...0 процент заһагдаагүй байшоо. ...юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, ...эхи зарим колхозуудай хүтэлбэ...эгшэд гаргашаһаа зүрхэсэжэ, ...торнуудаа РТС-тэ заһабарил...аа арсаһан байха юм. Зүгөөр ...С-эй хүтэлбэрилэгшэд (директор ...эр Борисов) заһабарилгын хү...мэриие муугаар эмхидхэжэ, хэ...эй частьнуудаар колхозуудые ...ажа шадаагүй. Эдэ бүгэдые ...жэ, хаража байгаад, партиин ...ом (секретарь нүхэр Гармаев), ...гүйсэдком (түрүүлэгшэ нүхэр ...скин), хүдөө ажахын инпекци ...альнигынь нүхэр Бухальцев) ... хэмжээ абангүй, һанаа амар ...жа байдагынь гэмшэлтэй.

...орилго юуб гэхэдэ, эдэ үдэр...дэ бүхы трактор, машинануу...бэлэн болгожо, хабарай тарил... урда тээхи хүдэлмэриие (борнойлго, газар хахалалгые) нэгэшье үдэрөөр гээгдэнгүй, газарай гэдэхэлээр эхилхэ шухала. Мүнөө үедэ Кударын аймагай колхозууд борнойлгоёо хэжэ дүүргээд, газараа хахалжа эхилэнхэй.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай, илангаяа кукурузын, хартаабхын, свёклын болон үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абахын тула газарай хүрьһые аргал шэбхээр үтэгжүүлхэ, үнэһэ болон шубуунай аргал ехээр бэлэдхэжэ тарааха, газарые шадаал һаа һайса уһалха хэрэгтэй. Хэды тиимэ байгаашье һаань, эдэ шухала хүдэлмэринүүд республика дотор үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Һүүлэй мэдээгээр республикын колхозууд наг шэбхэ поли дээрэ гаргаха түсэбөө миил 37,8 процент, сабшалан дээрэ —24,8 процент дүүргээ.

Зарим аймагуудта наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэри бүри тоогдоногүй. Закаменай, Хэжэнгын, Кяхтын колхозууд аргал шэбхэ зөөхэ түсэбөө һаял хорёод процент дүүргэжэ байнхай. Хэжэнгын аймагай колхозууд уһа гол дээрэ хаалтануудые барижа, уһалууриингаа газарые үргэдхэхэ тушаа ехэхэн оролдолго гаргажа байбашье, газараа үтэгжүүлхэ хэрэгые таһалдуулжа байна. Сабшалан дээрэ аргал шэбхэ зөөхэ түсэб, уялганууд Баргажанай, Иволгын, Кабанскын. Кяхтын колхозуудта оройдоо арбаад процент дүүргэгдээ.

Хабарай тарилгада бэлэдхэхэ, үндэр баян ургасын түлөө тэмсэхэ хэрэгэй иимэ хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байхада олохон аймагуудай партийна, советскэ организацинууд урдынхяараал суглаа зүблөө үнгэргөөд, шиидхэбэри, тогтоол абалгаараа һанаагаа амараад, эрид шанга хэмжээ абанагүй. Мүнөө үедэ КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй, партиин XXI съездын түүхэтэ тогтоолнуудаар хараалагдаһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула шэнэ хүсэтэйгөөр хүдэлжэ, арад зоной дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулхыень КПСС-эй обкомой һаяхан боложо үнгэрһэн VIII пленум партиин айкомууд болон аймгүйсэдкомуудые, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, тэндэхи партийна эхин организацинуудые уялгалһан байна.

1959 ондо үндэр баян ургаса абахын тула энэ үедэ юу хэхэ хэрэгтэйб? Түрүүшын ээлжээндэ хабарай тарилгын хүдэлмэриие (борнойлго, газар хахалалга гэхэ мэтэ) нэгэшье үдэрөөр гээгдэнгүй эхилжэ, тарилгые шадаал һаа богони болзорто, газарай шиигтэй байхада хэжэ абаха. Шанар муутай үрэһөөр тарилга хэхэгүй.

Хоёрдохёор, эдэ үдэрнүүдтэ уһалууриин һубаг, канавануудые заһабарилжа дүүргээд, поли, сабшалангые үдэр һүнигүй уһалха, газар уһалагшадые хүсэд хүрэхөөр табижа, түлбэриин талаар урмашуулха, тэдэнэй хүдэлмэриие үдэр бүри хинан шалгажа байха, бодото туһаламжа хүргэхэ.

Гурбадахяар, апрель—май һарануудта наг шэбхэ поли, сабшалан дээрэ гаргаха түсэбөө дүүргэхэ, бүхы республика дотор 1 миллион тонно шэбхэ гаргажа, тэрэниие газарай шиигтэй байхада тарааха.

Дүрбэдэхеэр, кукуруза тарилгада онсо анхарал хандуулжа, тэрэниие һайнаар үтэгжүүлһэн газарта 2—3 үдэрэй туршада үнгэргэхэ. Ороной суута механизаторнууд Мануковский, Гиталовай жэшээгээр ажаллажа, кукуруза тариха, ургуулха хүдэлмэриие бүхыдэнь оньһожоруулхые оролдохо.

Нүхэд колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд! Долоон жэлэй эхиндэ үндэр баян ургаса абахын тула бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа элсүүлэе!

ГЕКТАР БҮРИҺӨӨ 325 ЦЕНТНЕР НОГООН НАБША АБАХАНЬ

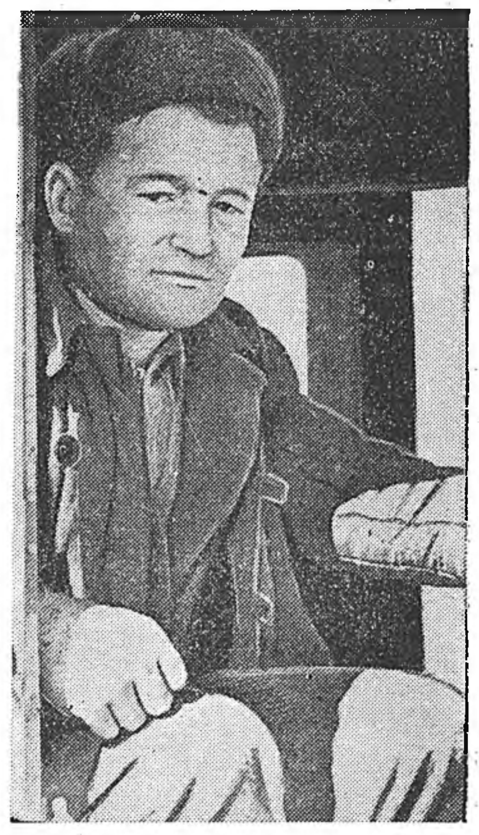
Прибайкалиин аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой үнинэй полевод Архип Степанович Зайцев энэ жэл кукуруза ургуулха звеное даажа абаһан юм. Тиигээд звеногойхид үндэр ургаса хуряаха мүрысөө аймаг соогоо үүсхэһэн байна.

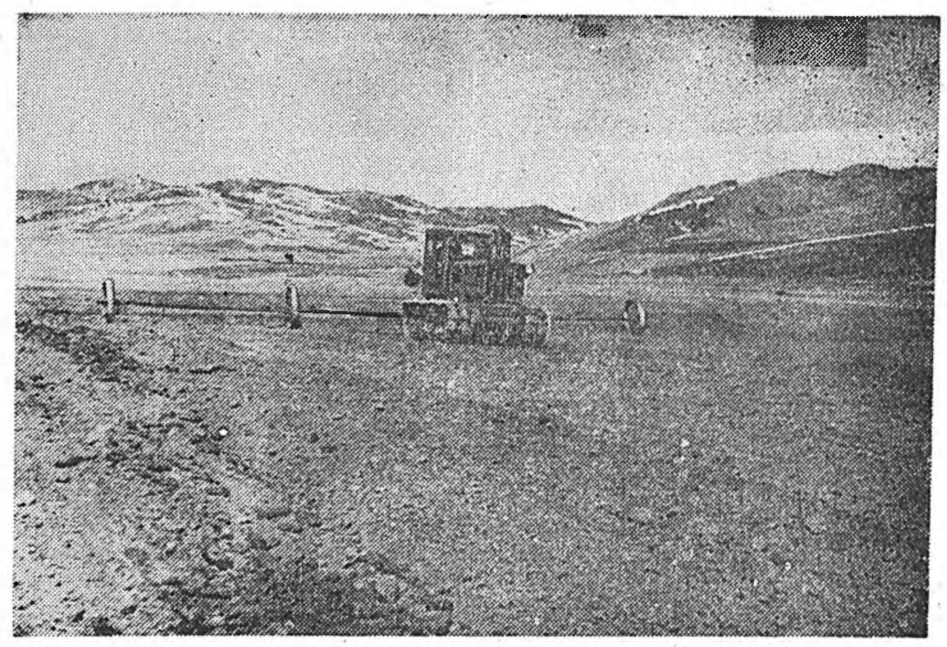
Үрэжэлтэй, наруули дулаан газарта һайнаар үтэгжүүлгэ, элдүүрилгэ хээд, үрэһэ хаһа соонь шанартайгаар таряад, ургасынь хойноһоо агротехникын заабариин ёһоор харууһалан, гектар бүриһөө 325 центнер ногоон набша абаха уялгатай. Мүнөө даажа абаһан 30 гектар газартаа гектар бүхэнэй 35—40 тонно наг шэбхэ гаргаад, уһалууриин һубаг-канавануудые бэлдээд байнхай.

— Кукуруза ургуулхатайгаа хамта 200 гектар сабшалангай газар даажа абаабди. Тэндээ гектар бүриин 25 тонно шэбхэ гаргаад байнабди. Һаядаа уһалжа эхилхэмнай. Юрэдөөл дунда зэргээр гектарай 20 центнер үбһэн абтаха байха,— гэжэ Архип Степанович найдамтайгаар хөөрэнэ.

Итанцын леспромхозой механизаторнууд кукурузашадта ехэ туһаламжа хүргэнэ. Эдэнэр колхозой полидо 5 мянгаад тонно наг шэбхэ гаргаа.

В. Корнаков.

Мухаршэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой механизаторнууд хабарай полевой хүдэлмэриие хүсэд бэлэдхэлтэйгээр угтажа, эртын борнойлгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна. **Зураг дээрэ (зүүн гарһаа):** тракторист Н. Гороховский. Хоёрдохи зурагтань энэ механизатор ажаллажа ябана.

Т. Гармаевай фото.

ОРОЛДОҺОНОЙНГОО АШААР

Яруунын «Знамя» колхозой (түрүүлэгшэнь нүхэр Фомин) гэшүүд хабарайнгаа тарилгые бэлэдхэл һайнтайгаар угтаба. Эндэ «ДТ-54» маркын 5 трактор, 2 «Беларусь», 17 анзаһан, 7 сеялкэ болон культиватор, борной, хүндэ лущильнигуудынь саг болзорһоонь урид һайнаар заһабарилагдажа бэлэн болгогдонхой.

Гадна энэ колхоздо хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ бэлдэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй. Колхозой гэшүүд тарилгын урда тээ бии байһан 700 центнер шэниисын, 400 центнер ячмениин үрэһые дахин сэбэрлэжэ, шанаржуулха юм. Энэ хүдэлмэринь үглөө мүнөө хэгдэхээ байна. Һаяхан эндэ ороохо таряа сэбэрлэдэг «ОВ-10» маркын шэнэ машина асарагдаа.

Энэ жэлдэ тус колхоздо ороохо таряа болон овощь 2500 гектарта таригдаха юм. Тэрэ тоодо 100 гектар пар дээрэ кукуруза таригдаха байна. Мүнөө кукурузын газар дээрэ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана.

В. Байбородин.

Хүсэд бэлдээгүй байшоо

Ороохо тарянай болон бусадшье ургамалнуудай бараг һайн ургаса абахын тулада хабарай тарилгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтажа, тэрэниие агротехническэ богони болзорто, һайн шанартайгаар хэхэ шухала байһаниинь хэндэшье мэдээжэ.

Теэд Хэжэнгынгээ аймаг соо таряа ехээр ургуулдаг колхозуудай нэгэн «Эрдэм» артелиинхид мүнөө тарилгын эхилхэ бүри ойротошоод байхада, үрэһэ хүрэнгээ гүйсэд бэлдээгүй, бүхы хэрэгтэй машина, техникэ, зэмсэгүүдээ заһабарилжа хүсэд дүүргээгүй, гадна тэдэнэйнь зариман тон муугаар, хангалтагүйгөөр заһабарилагданхай.

Тус колхозойхид энэ жэлэй тарилгада 2 мянгаад центнер тарянай үрэһэ дутуутай, теэд «тэрэнээ Ново-Илька станциһаа асарха аад, харгы муу байна, тээ байд гээд газарай һайн хатахада шэрэжэ эхилхэбди» гэжэ эндэхи хүтэлбэрилэгшэд һанаа амараар мэдүүлдэг. Мүн нилээд ехэ үрэһэниинь тарилгын шанарта хүрэхэгүй, андалдагдаха ёһотой юм, тэрээн тушаа баһал юуншье хэгдэнэгүй. Артелиинхид трактор болон газар элдүүрилхэ бүхы машина, зэмсэгүүдээ заһабарилжа дүүргэнхэй нэрэтэй. Теэд тэдэнэйнь заһабарилгын тон хангалтагүй байһан дээрэһээ мүнөө болоходо олонхи трактор, машинануудынь энэ гэһээр хүдэлжэ шадахаар бэшэ, элдэб дутагдалнуудаар олон байшоо. Зарим тракторнуудта заһабарилгын үедэ шэнэ запасной деталь, частиин мастерскойдо үгы байһан дээрэһээнь, элдэб хуушан деталь, часть табигданхай.

Иимэрхүү дутуу дунданууд сеялкэ, машина, зэмсэгүүдтэшье бии. Гадна колхоздо бүхы трактор, машинануудынь ямаршье харууһа, хадаглалгагүй, эндэ тэндэ айлай газаагуур орхигдошонхой, тэдэнэй зарим шухала деталь, часть хаягдажа, үгы боложо байһан ушаршье үзэгдэнэ. Мүнөө артелиинхид сеялкэ, анзаһа гэхэ мэтэ зэр зэмсэгүүдээ полевой стан, бригада дээрээ суглуулха, бэлдэхэ тушаа һаналаа табинагүй. Механизаторнуудай дунда ажалай журам тон һула, зарим хүнүүд хүдэлмэридэ гараха дуратайдаа гаража, үгыдөө хэдэн үдэрөөр зайжа ябашадаг байха юм. Эдэ бүгэдые эрид усадхажа, ажал хүдэлмэреэ һайжаруулхын түлөө артелиин механик нүхэр Доржиев оролдолго багаар гаргана.

Тэрэшэлэн үрэһэнэй таряа унихада амбаарһаа гаргаад, нара һалхинда шанаржуулха хэрэгтэй байгаа. Гэбэшье артелиин бригадануудта тэрээн тушаа юуншье хэгдэнэгүй. Эндэхид полевой стануудаа заһабарилха, бэлдэхэ тушаа мүнөө хүрэтэр һаналаа табяагүй байһаар.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые һайн мэдэжэ байгаад артелиин агроном нүхэр Сангадиев зохихо хэмжээ абанагүй.

Д. Доржиев.

Һайрамай уһа тогтооногүй

Шэмэтэ тэжээл элбэгээр бэлдэхын тула Кударын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхоз кукуруза ургуулха оньһожоруулагдаһан дүрбэн звенонуудые эмхидхэһэн байна. Звено бүхэндэ 75—100 гектар газар таһалагдажа үгтэнхэй. Кукурузань гол түлэб уһалагдадаг газарта таригдахань.

Кукурузын баян ургаса абахын тулада газараа һайнаар үтэгжүүлхэ, уһалха шухала байһаниинь мэдээжэ. Гэбэшье поли дээрэ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри удааруулагдана. Энэ ургамал тариха 330 гектар газарта оройдоол 1700 тонно шэбхэ гаргагдаад байна.

Шэбхэ гаргаха хүдэлмэридэ гурбан трактор ябадаг. Зүгөөр мори унаа, автомашина хэрэглэгдэнэгүй.

Һүүлэй үедэ дулаан үдэрнүүд боложо, һайрамай уһан ехээр урдажа эхилээшье һаань, тэрэниие хаажа, полинууд дээрээ гаргаха хүдэлмэри хэгдэнэгүй.

Энээн тухай комплексно бригадын бригадир бодомжолногүй. Мүн агрономуудшье мэдээшэгүй болоод, гараа дэлгээд һууна.

Март һарада аймагай уһанай ажахы эрхилдэг зургаан (начальнигынь нүхэр Семенов) эмхидхэгдээ һэн. Теэд эндэхи мэргэжэлтэд уһалагдадаг газараа үргэдхэжэ, зүбөөр ашаглахадань колхозуудта һайнаар туһалнагүй.

Д. Болхоев, манай корреспондент.

Хүршэнэрһөө жэшээ абахаяа яанаб!

Тарбагатайн аймагай «Красный боец» колхозой ехэнхи таряалангай газар үндэр хадануудай забһарайнь нариихан гол зубшажа байдаг юм. Тиимэһээ эндэ хабар газарайнь хүрьһэн бэшэ тээхидэ орходоо хожом гэдэдэг, намарынь эртэ хүйтэршэдэг ушартай. Энээн дээрэһээ колхозойхид хабарайнгаа эртын тарилгые хаһа сагтань эмхитэйгээр эхилжэ, богонихон болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэбэл, ороохо тарянай бараг ургаса абтаха гэжэ һайн мэдэхэ болонхой. Тиимэһээ артелиинхид хабарайнгаа тарилгада эртээнһээ һайнаар бэлдэхын түлөө жэлһээ жэлдэ ехэхэн оролдолго гаргадаг заншалтай. Энэшье жэлдэ колхозой бригадануудта тарилгада хабаадаха бүхы машина, техникэ, зэр зэмсэг эрхимээр заһабарилагдажа, үрэһэ хүрэнгэнь хаһа сагтаа һайнаар сэбэрлэгдэһэн байна. Мүнөө артелиинхид сеялкэ, анзаһа, борной, культиватор болон бүхы зэр зэмсэгүүдээ заһабарилжа, полевой станай газаа асараад, тарилгаяа үглөө мүнөөшье эхилхээр бэлэн. Гадна, хүдэлмэришэд, механизаторнуудай байха полевой стан, нүүдэл вагонууд гэхэ мэтэ заһагдажа, сагаадагланхай.

Тэрэшэлэн аймагай «Рассвет» гэжэ хүдөө ажахын артелиинхид хабарай тарилгада хэрэгтэй бүхы трактор, машина, тэргэ зэмсэгээ заһажа, баһал бэлэн болгонхой. Тусхайлбал, эндэ колхозой хамта 17 тракторай 15-иинь аяар үбэл байхада һайнаар заһабарилагдажа гаргагдаа һэн. Тиихэдэ багашаг заһабаритай 2 трактораа һая болотор элдэб хүдэлмэридэ хэрэглэжэ байһанаа, тэдэнээ эдэ үдэрнүүдтэ заһабарилжа гаргаха дүтэлөө. Мүн тус колхоздо элдэб маркын сеялкэ, анзаһан, культиватор гэхэ мэтэ жэжэ зэр зэмсэг һайн шанартайгаар заһабарилагдаа гэжэ һаяхан үнгэргэгдэһэн хабарай тарилгада бэлэдхэлэй шалгалтын комисси тэмдэглээ. Артелиинхид энэ жэлдэ бүхы трактор, машина, зэмсэгүүдэйнгээ заһабарилгые гол түлэб өөһэдынгөө хүсөөр хээ юм.

Теэд аймагай бусад колхозуудта үнгэргэгдэһэн шалгалтын дүнгөөр харахада, эндэхи артель бүхэн хабарайнгаа тарилгада бултадаа тиимэ һайнаар бэлдээ гэхын аргагүй. Эндэ тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ үшөөл нилээд ехэ дутуу дунданудай бии байһаниинь элирүүлэгдээ. Аймагай олонхон колхозууд мүнөө болтор тарилгада бэлэмди гэжэ хэлэжэ шадахагүй байһаар. Жэшээлхэдэ, «Коммунизм» (түрүүлэгшэнь нүхэр Дубинин) колхозойхид хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие илангаяа унжагай нобшоор ябуулна. Тус артельдэ тарилгада хабаадуулагдаха машина, техникын нэгэнииньшье хүсэд бэлэн болоогүй. Эндэ ороохо тариха 4 сеялкэ оройдоошье заһабарилагдажа эхилээдүй, мүн кукурузын сеялкэ болон хартаабха тариха машинынье хэзээ бэлэн болохонь мэдэгдэнэгүй. Заһабарилагдаа нэрэтэй анзаһануудтань дутуу юумэ олон. Тэдэнэй зариманда анзаһаяа үргэхэ түхеэрэлгэ, гэнжэ болон элдэб хэрэгсэл дутуу зандаа. Тэргэ, зэмсэгһээ эхилээд, тарилгада хэрэглэгдэхэ бусад жэжэ зэр зэмсэгүүдые бэлэн болгохын тула үшөөл нилээд ехэ ажал хэхэ хэрэгтэй байна. Гадна ороохо тарянай үрэһэ хүрэнгэшье хүсэд сэбэрлэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй, мүн горьтой үрэһэн андалдагдаха ёһотой аад, юушье хэгдээгүй байһаар. Тарилгада бэлэдхэлдэ иимэ ехэ дутагдалтай байгаад, колхозой хүтэлбэрилэгшэд тэрэнээ эрид шууд усадхаха тушаа зохихо хэмжээ абаагүй, һанаа амархан байхань гайхалтай.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хабарай тарилгада хабаадуулагдаха олонхи трактор, машинануудай заһабарилгын муу шанартай байһан тухай дутагдалнууд олон элирүүлэгдэнхэй. Тэдэнэй заримандань хэрэгтэй деталь, частиин үгыһөө боложо, тэдэнь үглөө мүнөө хүдэлгэгдэхэ аргагүй. Артельдэ тарилгын үедэ ажаллаха хүнүүдээр тракторна агрегадууд мүнөө болотор бүридхэгдээгүй, мүн тэндэ элдэб ажалда хүдэлхэ хүнүүдшье олдоогүй байһаар.

Тиихэдэ эндэхи Сталинай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд трактор болон газар элдүүрилхэ машина, зэмсэгээ һайнаар заһажа бэлэн болгохын түлөө энэ үбэлдөө нилээд ехэ хүсэл оролдолго гарган ажаллаа юм. Теэд тэдэнэй хэр оролдоһошье шухала хэрэгтэй запасной деталь, частиин үгы дээрэһээ заһабарилгаһаа гараһан олонхи трактор, машинань хүсэд бэлэн болоогүй байшоо. Энэ талаар Тарбагатайн РТС (директорынь нүхэр Кузьмин) колхозуудтаа ёһотой һайн туһаламжа үзүүлнэгүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Зарим ушарта РТС-тэ заһабарилагдаһан трактор, машинануудынь шалгалтын үедэ ехэхэн дутагдалтай байдаг. Тээсгэн Сталинай нэрэмжэтэ колхозой РТС-тэ заһабарилагдаһан хоёр трактор станцынгаа мастерскойн хажууда эбдэршэһэн байха юм. Тэдэниие дахин заһабарилха баатай болоо һэн. Тэрэшэлэн аймагай олонхи колхозуудта хабарай тарилгын түсэб, даабари мүнөө болотор табигдаагүй, тэдэнь комплексно бригадануудта хүргэгдөөгүй байна.

Тиигэжэ саашадаа тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие унжагайруулжа байбал, эндэхи колхозууд хабарайнгаа тарилгые хаһа сагтань, эрхим шанартайгаар хэжэ шадахгүй байһаниинь элитэ.

М. Васильев.

Нүхэр Цой Ен Ген Ташкент мордобо

...Корейн Арадай-Демократическа Республикын Арадай Дээдэ-Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ ... Ен Ген болон тэрээнтэй хамта ...ясагшад апрелиин 5-да «ТУ-104» ...самолёдоор Москваһаа Ташкент ...хоёо гараһан байна.

...Корейн арадай түлөөлэгшэдэй Советскэ Союз соогуур аяншалхадань ...ССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Г. М. Пушкин, ...ССР-эй Верховно Соведэй депутат Н. А. Дыгай, СССР-һээ Корейн Арадай-Демократическа Республикада байдаг Элшэн сайд А. М. Пузанов, СССР-эй МИД-эй таһагуудые даагшанарай орлогшонор М. С. Капица, К. Н. Колычев, мүн советскэ болон Корейн корреспондентнүүд хамта ябалсаха юм.

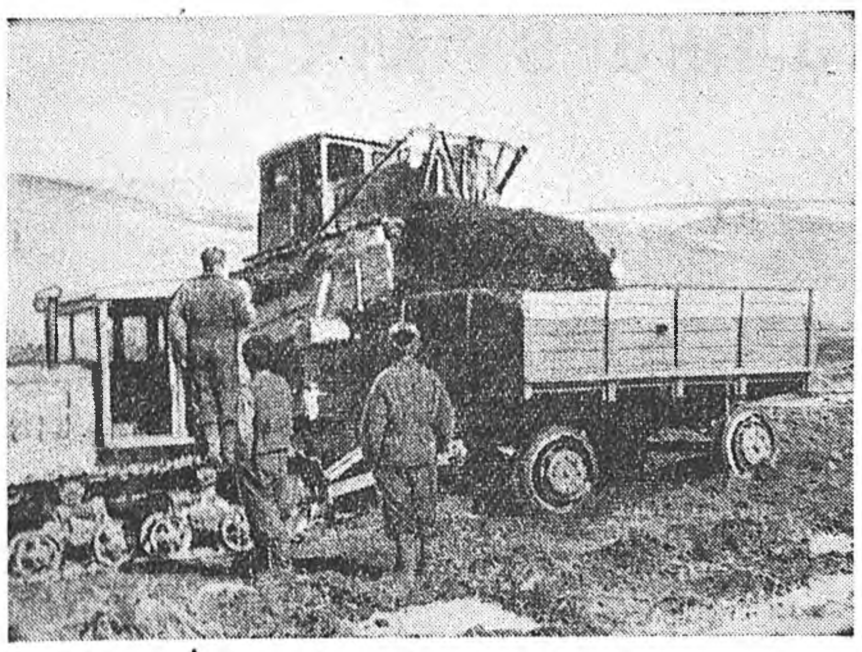
Нүхэр Цой Ен Ген Узбекистанһаа гадна, Крым, Сталинград болон Ленинград ошохо байна.

(ТАСС).

Ажалаа иигэжэ хүнгэдхөө

Борьёогой совхозой нэгэдэхи фермэдэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэри гүйсэд оньһожоруулагдаа

Һайн дураараа кукурузашадай звенодо орожо, «гектарай 300 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряахабди» гээд үгэеэ үгэһэн нэгэдэхи фермын залуу басагад Римма Базаченко, Зинаида Русина, Валентина Пращютина, Галина Тугаринова гэгшэд комсомолойнгоо эхин организациин секретарь Виктор Черкасовтай хамта баян ургаса хуряахын тулада ноябрь һараһаа эхилээд, үсэд шангаар ажаллажа байнхай. Зэдын голой хорон шанга жабарые тоолтогүй, үбэлэй һара-

нуудта тэдэнэр нэгэдэхи фермынгээ кукурузын поли дээрэ хамта 1100-гаад тонно наг шэбхэ хүрзөөр ашажа, буулгажа гаргаһан байна.

Теэд хэды оролдоошье һаань, түсэб үшөөл холо, һая болотор ажалынь һанаһан соо урагшаа ябажа үгэдэітүй, малай байрануудай газаагуурхи аргал шэбхэ хорожо үгэдэггүй байгаа. Энэншье балай гайхалтай бэшэ юм: хэдэн мянган тонно наг шэбхые гараар хаяжа, хаана холо ошогдохо гээшэб. Үдэр дүүрэн нюргаа тэниилгэлтэгүй хүдэлжэ байхадаа звеное даадаг Виктор Андреевичын досоо нэгэ бодол «энэ ажал ехэтэй хүдэлмэрине оньһожоруулаа һаа...» гэһэн бодол эжэлүүдгүй ородог болоо һэн. Тиигээ һаа, ажал ямараар хүнгэржэ үгэхэ, урагшатай, бүтэсэтэй болохо байгаа гээшэб! Теэд хайшан гээд наг шэбхэ ашаха, тракторай тэргэһээ буулгаха, полинууд дээрэ тарааха хүдэлмэрие оньһожоруулхаб? Совхоздо түсхай машиншье, түхеэрэлгэнүүдшье үгы.

Энэ һанал түхайгаа бүри үбэл байхада совхозойнгоо главна инженертэ хэлэхэдэнь «нэгэ аргыень олохобди» гэжэ найдуулһан байгаа. Тэрэ гэһээр нилээд саг үнгэржэ, март һарын тэн багаар одооншье наг шэбхэ гүйсэд оньһон аргаар поли дээрэ гаргагдадаг болоо.

...Багахан хушуу тойрхолоорнай Зэдын голой үргэн ехэ нэгэ тохойдо хойноо обойтор хэһэн аргал шэбхэтэй тэргэ шагтагалһан, мүн ашаагаа буулгаад, тэхэрижэ ябаһан хэдэн тракторнууд зүүн, баруун тээшээ

һүндэлжэ байба. Бүри һая, марта һарын хуушаар орожорхиһон саһан үшөө хайлаадүй, тохойн сабшалан сайража харагдана. Хадын хаяада түбхинүүлэгдэһэн малай байрын газаа болдог добуун мэтэ гүбэйтэр обоолжорхиһон ури хохирой хажууда ошожо, тракторнууд үндэрөөр баригдаһан ендэрэй (эстакада) доро

тэргээ залаад, зогсошонод. Тиихэдэнь обоотой гүбэгэр наг шэбхын ара талаһаа бульдозертой «ДТ-54» маркын трактор урдаа хохир этээд ерэжэ (нэгэдэхи зураг), тэрэнээ ендэр доро байһан тракторай тэргэ руу балам баламаар адхажархина. Гэдэргээ хоёр-гурба сухаряад, адхахадань лэ тэргэ дүүрэшэхэ юм.

— Эдсэлэд ерэхэмнай бэшэ гү?—гэжэ бульдозероор наг шэбхэ этэжэ байһан нүхэрэйнгөө ендэрэй оройһоо хашхархада, доро байһан тракторист кабинадаа орохо зуураа:.

—Үшөө нэжээд-хошоод эрьежэрхие, —гэжэ хэлээд, хоёрдохи скоростёор баруулшаба. Энэмнай звеное даадаг Виктор Черкасов байгаа. Тэрэ өөрөө тракторист.

Тэрэнэй сабшалан дээрэ ерэхэдэ үшөө нэгэ «ДТ-54» маркын трактор угтажа байба. Ашаатай тэргын арада һанжажа байһан бүдүүн шабын түмэр тэрэ тракторта шагтагалаад, үгэхэлөөр гэдэргээ зүдхэжэ (хоёрдохи зураг), аргал шэбхыень гансата нэгэ доро унагаажархина. Тиихэтэйнь хамта эндэ туһалалсажа байгааша звеногой басагад унагаагдаад байһан шэбхэ соohoo шиинын түмэртэ бүхэлэгдэһэн модон этүүр уудалан гаргажа, һөөргэнь тэргын хоорбо соо хаяад үгэнэ. Энэ аргаар ашаа буулгаха хүдэлмэри оньһожоруулагдаа.

— Амараабди даа,—гэжэ Виктор Андреевич баяртайгаар хөөрэнэ. — Урдань һара соо хэдэг хүдэлмэрэе мүнөө үдэр соо дүүргэдэг болообди. Зарим үдэр һайнаар ажаллахадаа гурбан зуун тонно хүрэтэр наг шэбхэ гарганабди.

Энэ звеногойхид шэнэ оньһон арга хэрэглэһэнэй ашаар арбаад хоног соо кукурузынгаа 125 гектар поли дээрэ горьтой наг шэбхэ гаргаа. Мүнөө кукурузын поли дээрэ 2000 гаран тонно наг шэбхэ гаргагдаад байна. Тиигээд һүүлэй хэдэн үдэр соо фермынгээ сабшалан дээрэ хур хохир зөөгөөд, тракторнуудаа хоёрдохи фермэдэ мүн лэ полинуудта наг шэбхэ гаргахыень эльгээбэ.

Поли, сабшалангууд дээрэ обогор обогороор адхагдаһан наг шэбхэ баһал трактораар тараагдахань. Хойноо гурбалжан углуутай бүтүү түмэр этүүр шарьжа ябаад, трактор тэдэ обоохойнуудые тарааха байна. Мүнөө звеногойхид кукурузынгаа поли дээрэ шииг нойто тогтоохо зорилгоор эртын борнойлго хэжэ дүүргэбэ.

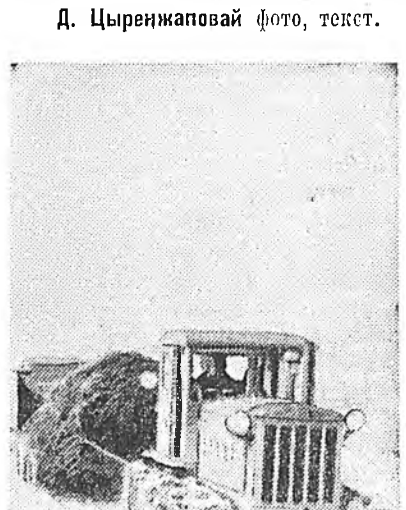
—Кукурузын хэдэн зуун гектар полинуудһаа гадна, тарялан, сабшалангуудаа һайнаар үтэгжүүлхэ гэе һаа, наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэрине бүхыдэнь оньһожоруулаагүй сагтаа улаан гараараа өөдтэй юумэн хэгдэхэгүй байна,—гэжэ нүхэр Черкасов хэлэнэ.

Саашань тэрэ баян ургаса хуряахын тулада яажа газараа элдэхэ, үрэһөө тариха, зундаа ургасада харууһа хэхэ тухайгаа хөөрэбэ. Зундаа кукурузын полинуудта хэдэн дахин ряд хоорондын элдүүрилгэ хэгдэхэ, нэмэлтэ тэжээл оруулагдаха, зарим газар насосоор уһалагдаха байна. Мүнөө звеногойхид түсхай хэшээлдэ ябажа, кукуруза яажа ургуулха заабаритай танилсажа байнхай. Кукуруза гансал квадратно-гнездовой аргаар таригдаха юм.

Звеное даагша нүхэр Черкасов һая партиин гэшүүнэй кандидадта абтаад, хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тулада бүри урма зоригтойгоор, оролдосотойгоор ажаллажа байна. Һаядаа тэдэнэр шубуунай аргал, үнэһэ суглуулгаяа бүри түргэдхэхэ зорилготой. Мүнөө 10—10 тонно иимэ үтэгжүүлгэ суглуулагдаа.

— Хэрбээ наг шэбхэ зөөлгые бүхыдэнь оньһожоруулаагүй һаа, гансатай манай фермэ бэшэ, бүхы совхозоороо тухашарха байгаабди. Иигэжэл ажалаа гансата хүнгэдхөө гээшэбди,—гэжэ эндэхи агроном Владимир Лукич Горбов хэлэнэ.

Д. Цыренжаповай фото, текст.

Галуута Нуурай 7—8 шахтада ажалладаг Т. Ахметзянов һаяшаг 6-дахи разрядай хүдэлмэришэн болоо. **Зураг дээрэ:** шахтын хүдэлмэришэн Т. Ахметзянов.

Ф. Моренецын фото.

ШАКИРЗАНОВАЙ БРИГАДЫНХИД

Галуута Нуурай 2—5 шахтада ажалладаг Махам Шакирзановай бригадынхид һунгалтын урда тээ улам һайнаар ажаллаһан юм. Тиихэдэ бригадарынь Бурядай АССР-эй Верховно Совадэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн юм.

Бригадирайнгаа саг үргэлжэ иишэ тиишээ ошохо болоходонь үлөөшэ нүхэдынь улам һайнаар ажаллажа, халаанайнгаа даалгабарие саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг байба. Һунгалтын дүүрэжэ, бригадирынгаа депутат болоһоной һүүлээршье бригадын гэшүүд урдынхидаал адляар улам һайнаар ажаллажа үргэлжэлһэн байна.

Долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөнэй орон соогуур хаа хаанагүй дэлгэржэ байхые хараадаа абажа, энэ түрүү бригадын гэшүүд ехэ уялга абажа, жэлэйнгээ даалгабарие Агуухэ Октябриин 42 жэлэй ой хүрэтэр дүүргэхээр шиидэбэ.

Уялгаяа дүүргэхын тула бригадын гэшүүд эдэ үдэрнүүдтэ улам һайнаар ажаллажа байна. Нэгэ халаан соогоо 160—180 вагонеткэ нүүрһэ малтаха даалгабари абадаг эдэ нүүрһэшэд 200—225 вагонеткэ гаргадаг болонхой. Илангаяа энэ жэлдэ бригадын гэшүүдэй дунда залуушуул нилээд олошороо. Энэ жэлдэ бригадада хүдэлхэеэ ерэһэн залуу нүүрһэшэд: Анатолий Андреев, Григорий Шипицин, сэрэгэй албанһаа табигдаһан Владимир Богданов гэгшэд үнинэй нүүрһэшэд Тазетинов, Шарипов, Барановский, Змушко, Лунин, мүн бусадай дүй дүршэлтэй танилсана.

Хэдэн жэлэй саада тээ эндэһээ сэрэгэй албанда ошоһон Шабан Мухамедовшье һөөргөө шахтаяа бусажа ерээ. Бригадын бригадир тэрээндэ хандан иигэжэ хэлэһэн юм:

— Манай бригадада орожо хүдэлэлсыш. Долоон жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө шанга тэмсэл эхилээд байна ха юм.

Нүгөөдэнь бригадирай хэлээшые хүндэтэй дээрэ тооложо, зүбшөөлөө үгөө һэн.

Коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэтэй болохын түлөө тэмсэжэ байһан энэ түрүү бригадын гэшүүд Майн урда тээхи мүрысөөндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Ф. Моренец.

БЭЛИГТЭЙ БАГША

Ленинэй орденто гүрэнэй оперо болон баледэй театр соо республикын уран һайханай бүлгэмүүдэй бэлиг шадабарие харалгын түгэсхэлэй концертдэ хүн зон олоороо суглараһан байна. Уданшьгүй угалзата ногоон үнгэтэй бархат хилэн хүшэгэ нээгдэжэ, «Жаргал» хатар табигдахань гээд соносхогдобо.

Арадай хүгжэмэй ирагуу һайхан аялган доро Түнхэнэй аймагай Тоорын дунда һургуулиин багша Елизавета Базаровна Бараева өөрынгөө зохёоһон хатар наадажа захалба. Хатарша басаганай ульгам хүнгэнөөр хүдэлхыень, ажаллажа байһан хүниие һажаажа, аятай нягта нугархыень анхаралтайгаар харахада, энэ орёо бэрхэ хатар өөрынь зохёол гэжэ үнэншэхөөр бэшэ. Онсо бэлигтэй түсгаархан хүн иимэ һайхан хатар зохёохо ёһотой гэжэ юундэшьеб ойндо ороод орхибо. Теэд энээниие мнай жиирэйл бурят басаган өөрөө зохёоһон байшоо.

Елизавета Бараева бүри бишыхан байхаһаа, һургуулида һуража эхилхэһээ хойшо хатар танцада, дуу хүгжэмдэ дуратай, артистнуудай гү, али ондоо тээһээ ерэһэн уран һайханай бүлгэмэйхидэй табиһан зүжэг наада, хатар танцые ехээр һонирхон хаража, ухаандаа бүхөөр хадуун абадаг байһан юм. Мүн хожомынь хатар танца тухай олохон ном уншажа эхилээ һэн. Дуу хүгжэмдэ ехэ дуратай, обёорһон юумэеэ мартадаггүй байһаниинь саашадаа олон янзын танца шудалхадань туһатай байгаа. Е. Бараева Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй дунда һургуулиин 6-дахи классһаа эхилээд, 10-дахи класс дүүргэтэрээ һурагшадай хатар наадаанай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, дунда һургуули дүүргэхэ үедөө олон янзын танца хатаржа шададаг болонхой байба. Хатар наадаанай бүлгэмые хүтэлбэрилдэг багшынгаа ямар нэгэн танца заахада, ехэл анхаралтайгаар хаража, бэеын хүдэлсэ, нугалбаринь ямар байхаб гэхэ мэтээр һайса адагладаг, хэдышье орёо танцануудые түбэггүй хүнгэхэнөөр ойлгодог байһан юм.

Дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, 1954—1958 онуудай туршада Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда һурахадаа, хатарай кружогто ходо хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа улам нарижуулжа, багшын магтаалда нэгэтэ бэшэ хүртэдэг болоо һэн. Институтдаа үе үе хатар танца наадажа, үнэхөөрөө бэлигтэй, бэрхэ байһанаа харуулдаг байба. «Лизамнай танцалхадаа ёһоор лэ бэрхэ бэлэй, институдаа дүүргээд яажа теат[р] хүдэлшөөгүй гээшэб» гэжэ [...] рээнтэй хамта һураһан хани хүб[үүд] басагадынь мүнөө магтан хөөрэ[л]дэг. Теэд хэнэйшье мэдэхээр, [һур]гуулида багшаар хүдэлжэ ба[й]даа, һурагшадтаа танцануу[д] зааха, тэдэниие бүхы талаарнь [...] босоруулха гээшэ мүн лэ хүндэт[эй] харюусалгатай хэрэг ха юм.

Е. Б. Бараева Түнхэнэй аймаг[ай] Тоорын дунда һургуулида багша[ар] хүдэлһэн түрүүшынгээ үдэрһөө [...]тын хүдэлмэридэ эдэбхитэйг[ээр] хабаадажа байна. Мүнөө һургу[улиин]даа танцануудые зааха тусхай кр[у]жок эмхидхээд, тэрэниие өөрөө [...] тэлбэрилнэ. Энэ кружогтонь һур[аг]шадһаа гадна, мүн багшанар [ха]баададаг. Тэрээнһээ гадна Тоор[ын] хүдөөгэй клубай дэргэдэ 9 ком[со]молшууд, залуушуулһаа бүридэһ[эн] танцын тусгаар бүлгэм эмхидх[ээ]дээд, «Эдир залуу наһан», «8 ба[са]гад соо би гансаараа б», «Жарга[л]» мүн хэдэн олон татар, украин, мо[л]даван танцануудые наадажа ша[даха] ха болонхой. Тус бүлгэм колхоз[ой] залуушуулай ажал хүдэлмэриин[ь] һүүлдэ, сүлөөтэй сагаа культурна[а] үнгэргэхэдэнь ехэл таарамжа[тай] байна.

Тоорын хүдөө[гэй] клубые даагша [нү]хэр Л. Хоренов [...]тын хэрэгтэ эдэб[хи]тэйгээр хабаада[жа] залуу багшаяа м[аг]тажа, манай зал[уу]шуулай дунда со[...] үеын шэнэ тан[ца]нуудые хатаржа [...]дахагүй нэгэш[ье] хүн байхагүй, [...] шэлэн клубта о[...] һаатнай залуу[шуу]лай хүхюун сэ[...]лигээр, культу[рна] болбосоноор а[...]жа байхые хара[...] гэжэ омогтойго[ор] хөөрэнэ.

Елизавета Бар[ае]ва институд[та] һуража байха[...] Байкало-Кударын, Сэлэнгын [ай]магуудта ошожо, багшын хүд[эл]мэриин дадалтай болохо [...]раа, тэндэхи залуушуулда со[...] үеын хатар танцануудые з[аа]гаа һэн. 1957 ондо Хабаровск х[о]ошэжо, Сибириин, Дальна Восто[ка] уран һайханай бүлгэмүүдэй [...] курсда хабаадалсаад, эрхим с[...]нэлтэдэ хүртэһэн байна.

Нүхэр Бараева хатар танца[да] дуу хүгжэмдэ хэды дуратай бай[на] хажуугаар, багшынгаа уялга[а] үнэн зүрхэнһөө, оролдосотой [...]наар хандадаг.

Ургажа ябаһан уран бэлиг[тэй] багша, соёл культурын хэмж[ээ] ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаа[да]даг Е. Б. Бараевагай һурагшад[ай] коммунистическэ ёһоор хүмүүж[үү]лэ олондо хүндэтэй хэрэгтэ е[хэ] дүйн бүри ехэ амжалта түйлахы[е] хүсэе.

Д. Шагдуров

Арга боломжоёо хэрэглэнэ

Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд мяха абалгые дээшэлүүлхын түлөө ехэ оролдолго гаргажа байна. Колхознигуудай хубиин ажахыһаа залуу мал колхоздоо худалдаха үүсхэл үргэнөөр дэмжэгдээ.

Үнгэрһэн һарада олон колхоз[ни]гуудай худалдаһан тугал, бу[...]нуудһаа хоёр гүүртэ эмхидхэг[дэ]хэй. Иигэжэ тус колхозэйхид гүр[эн]дөө мяха ехээр худалдаха тал[аар] бүхы арга боломжоёо гүйсэдөөр [хэ]рэглэжэ байна.

Б. Харнаев

Коммунизмын шэнжэнүүд

Шэнэ сагай шэнэ байдал*)

5. ЗАЛУУ АЙЛАЙДА

Колхозой үйлсэнүүдээр «һунашатараа» ябагалбаб. Ябад гээд лэ шэнэ гэрнүүд ганса нэгээрээ, хоёр гурбаараа дайралдажа, гэрэлтэй һаруул сонхонуудаар мэшэсэжэ, танигдаагүй айлшан намайе амаршалжа байһандал үзэгдэнэ. Эндэшье, тэндэшье гэрнүүд дээгүүр радиогой антенньш нарихан һургаагууд ёдойлдоод, «нихэдээ город соо ябана бэшэ аабзаб?» гэжэ түр зуурахан һанагдаадхина. Олоншье айлда орооб. Бүриншье олон айлда орохо байгааб. Теэд... һанагдаагүй бэрхэшээл тохёолдошоо! Бурят зоной хүндэшэ һайхан заншалые дабахын аргагүй байжа, айл бүридэ сайлажа, хүндэлүүлжэ гараагүйдэ таарахагүй байшаба. Иигэжэ ябахадамни, бурят зоной хүндэшэ ёһо тухай поэт Цыденжаб Жимбиевэй «Аяга сай» гэжэ, өөрымни бэшэһэн монгол зоной хүндэшэ ёһо тухай «Монгол эхэ» гэжэ шүлэгүүд ээлүүдгүй һанагдаба.

...Зэргэлһэн шэб шэнэхэн гэрнүүдэй нэгэндэ оробоб. Энэмни Даржаа Дамбаевтан гэжэ залуу айлайхи байгаа. Даржаа өөрөө үгы, ажалдаа ошонхой байба. Зол жаргалаар гэрэлтэһэн, сэлмэг һайхан шарайтай Балма гэжэ залуу эхэ, холын бригадаһаа ябаһан хонишон Цындэ Батуева хоёр манииe хүндэшэ ёһоор угтаба. Хөөрэлдэжэ байхынгаа забһарта гэр соогуурхиинь харабаб. Үргэн, дабхар сонхонуудаарнь мартын наран алтан туяагаа адхана. Палаахань мүнсышэтэр угаагданхай. Жэл дүрбэ һаратай Балдан-Доржи гэжэ хүбүүхэниинь, хоёрһоо үлэһэн Долгор гэжэ басаганиинь гэр соогоо наада, энеэдэ, баяр жаргал дэлгэнэ. «Ямар һайхан сагта түрэһэн, ямар ехэ зол жаргалтай үхибүүд гээшэб даа» гээд һананаб. Ногоон плюш одеялатай, панцырна сеткэтэй, никельтэй орон тэндэ яларна. Шэнэ гардероб ханын хажууда һууряа ээлэнхэй. Углууда табяатай комодынь дээрээ гоёогдонхой, тэндэнь «Кара Ново» гэжэ гоё шэлтэй одеколон һууна. Элдэб утаһанай үнгэ буляалдуулан Балмын гоё һайханаар логшон оёһон Кремль гэрыень шэмэглэн ханада хадаатай. Комод дээрэ табяатай часы сагые секунда, минутаар «эдижэ», «алха балтаяа» тиг-тигхэн наншана. «Балма хээтэй, наашаа ерэ, һайханаа хара» гэһэндэл ханын гэрэл тэндэ толорно. Эзэнэйнгээ креп-дешин платье оёхые хүлеэһэн оёдолой машина гоё хушалтатай түхэреэн столой нэгэ захада бүхэнтэнэ.

Цындэ Батуевае ажаглабаб. Сэбэрхэнээр хубсаланхай: сэбэрхэн кофто, юбкэ, сабхитай... Тииһээр байтар Балма сайгаа болгоод, бидэнэрые шэнэ клеёнко хушалтатай столдо урижа, налагай нашан сайлуулба. Бидэндэ табиһан шэнэ гурилай хилээмые Балма өөрөө, өөрынгөө ород пеэшэн соо бариһан байгаа.

Даржаагайхи хадаа эндэхи жиирэй айлнуудай нэгэн юм. Теэд энэ айл городой али нэгэн интеллигентын бүлэһөө ямаршье илгаагүй байдалтай. Хилээмэеэ өөһэдөө баридагаараал илгаатай һаа илгаатай юм бэзэ.

6. ЭСЭГЫН ХҮБҮҮН ЭДИР «ПАРИКМАХЕР»

Гол үйлсөөр «һэхэжэ» ябатарни, нэгэ хүн газаагаа, зуһалан гэрэйнгээ тэндэ, урдаа ехэ гэрэл баринхай, хүбүүндээ үһөө машинкаар заһуулжа һууба. «Аһаа, энэшни шэнэ байдалай баһа нэгэ шэнжэ байна» гэжэ һанаад, хажуудань ошобоб. Зургаадахи классай һурагша, эдир «парикмахер» Бата-Шулуун эсэгынгээ үһэ саанаһаал шадамарханаар заһана. Эсэгэ Дашицырен Содномов хажуу тээшээ хазайжа байжа, урагша хойшоо хэлтыжэ байжа гэрэл соо толгойгоо харана, ехэл сэдьхэл дүүрэн янзатай хөөрэнэ. Нүхэр Содномов суута ангуушадай нэгэн, табяад наһанай сарюун хүн. Агнууриин үнгэрэгшэ сезон соо 2500 түхэригэй ангай арһа тушаагаа. Хүршэ Алгы Солхоновтой хамта хэдэн халтар хара үнэгэ газаагаа, үмсэдөө тэжээнэ. «Колхознай тиимэ үнэгэдэй фермэтэй болохонь. Тэрээниие даагшаар хүдэлхэ болоод байнаб» гэжэ хөөрэнэ. «Зүүнһээ гараhаар» шэнэхэн, һүүлшын маркын сайбар хүхэ мотоцикл гэрэй углууда түшүүлээтэй яларна. «Манайда үшөө хоёр велосипед бии. Мотоциклтэн, велосипедтэн колхоздомнай дүүрэн» гээд Дашицырен Цыремпилович хэлэнэ. Гэртэ орожо ябатарнай үүдэнэйнь можодо градусник байгаад, мартын 19-нэй үдэр нэгэ градус дулаание харуулхатаяа хамта, энэ тосхоной соёл гэгээрэлэй дуһалхан шэнгеэр һанагдан толорно.

—Та өөһэдөө бариһан хилээмыемнай эдижэ һуунат,—гээд нүхэр Содномов хөөрэнэ.—Теэд урдань ямар саг байгаа гээшэб! Манайхин Хүлхисөөндэ, хүбшын горхондо һуудаг һэмди. Үбһэндэ орохынгоо урдахана эсэгэмнай гурил бэдэржэ, Энгидэй хүрэтэр хазаар мэрёор ошодог һэн. Хахад һара боложо, ганзагатайхан ерэдэг бэлэй. Бодоод үзыт даа. Ганзагын талхан юун болохо һэм — гамнажа, забарууха эдигшэ бэлэйбди. Дабһагүй шүлэ ууха, керосингүй харанхы һууха саг али олон бологшо һэн. 47 модо газарһаа Антон гэжэ наймаашан еврейдэ алхижа ерэн гэһээш халтад гэхэдээ алаабхяа хаажархёод, иишэ тиишээ ябашаһан байха. Хооһоор бусаад, нэгэ һаа мүнөөнэй Яруунын аймагай Тайлууд (Поперечное), үгы һаа урагшаа Хёлго орохо саг ерэхэ. «А» үзэг мэдэхэгүйш. Амиды хадаа байһан лэ зон гээшэ гээбдии даа... Мүнөө ямар һайхан сагта ажаһууна гээшэбибди!...

Энэ айлһаа гарахадамни радиоприёмнигһоонь гоё һайхан хүгжэм зэдэлжэ байгаа бэлэй.

7. СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ГУЛАМТА

Колхознигуудай 200-гаад үхибүү һургажа байдаг Загаһатын долоон жэлэй һургуули, бригадануудтаиь 40-өөд үхибүү һургадаг хоёр эхин һургуули эндэхи соёл гэгээрэлэй гуламта болонхой. Багшанарынь үхибүүдые эрдэм номдо, ажалда һургахаһаа гадна, колхознигуудай дунда соёл гэгээрэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна. Арбаад гаран багшанар агитатораар, 4 багшанар лектораар хүдэлдэг.

Үхибүүдые ажалша бэрхээр һургаха асуудалда һургуулинуудай ехэ анхарал табижа байһан тухай директор И. П. Суворов хөөрэбэ.

— Һурагшад ажалайнгаа хэшээлэй үедэ ехэ юумэдэ һурана, — гээд Иван Прокопьевич хөөрэнэ. — Тэдэнэр туулайн 100 гэрхэнүүдые колхоздо дархалжа үгэхэ гэһэн аад, мүнөө нилээд олыень бүтээнхэй. Тиимэ гэрхэниие дархалха гээшэ амаргүй орёо юм. Гэбэшье һурагшад мүнөө һаадгүй дархалдаг боложо, «дабаанайнгаа оройдо гараа». 300 дальбараа абажа, һургуулидаа тахяагай фермэтэй болохомнай. 8 хүнһөө бүридэһэн һурагшадай звено нугаһанай 3000 дальбараа тэжээжэ, тэмо болгоод, 6 тонно мяха тушааха түсэбтэй...

Гүбэй гэжэ нютагта байдаг эхин һургуулида ошоһомни багшанар Х. О. Осорова, Е. Б. Кукшинова гэгшэд «аймагай харалгада абаашахаяа байһан концертээ һурагшаднай түрэлхидтөө харуулхань. Уран зохёолшо хүн хадаа концертын урда тэт түрэлхид, һурагшадтаймнай уулзалга хыт» гэжэ уриба.

Бурядай уран зохёолшодой, «Бурят үнэн» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө сугларагшадта халуун баяр хүргэжэ, һуралсалдань, ажалдань амжалта хүсэбэб. Тиигээд хэдэн шүлэг, «Шэгшыхэн хүбүүн» гэжэ үльгэр уншабаб. Харюудань 7 наһа[тай] Цыден Гомбоцыренов, 8-тай Цыр[е]ханда Цыбжитова, болон бусад [һу]рагшад үхибүүдтэ зорюулжа бу[ря]дай поэдүүдэй бэшэһэн шүлэгүү[дые] ханхинаса уншаба.

Һүүлээрнь яларма сагаахан ф[ар]туктай басагадууд, дүлэтэмэ ул[аан] галстуктай һурагшад бэлиг шада[ба]ряа харуулжа, бүгэдые баясуул[ба]. Дуу дуулахадаа, шүлэг уншахада[а] элдэб номернуудые харуулха[да] бэрхэнүүд гээшэнь! Ринчинова [Дул]даари гэжэ согтой солбон баса[ган] хан гайхалтай бэрхээр дуула[ба]. Баярлаһандаа сэдьхэлни уяр[ажа] хайлажа байгаа. «Баярлан хи[...] бархирхаар» болоо ха гэжэ һа[наа] юм гү, яагаа юм, Ханда Осоро[ва] концертын һүүлээр «уулзаһана[а] гаа дурасхаал болгон дуу дуул[а]жа үгэхыень айлшанаа гуйя» гэжэр[...]бэ. Сошоһондоо заригад гэшэб[...] Теэд яахабши, олон зоной, сэл[...] хөөрхэн хүүгэдэй альгаа таша[ха]да байхада, шада яда дуулажа тур[...]ха зэргэтэй бологдобо. Һурагша[д] таараха хоёр дуу дуулабаб.

Һүүлээрнь элоороо, нэгэн хоё[...]роо дуулабабди. Тэбшолон хэл[...]дэ, мүнөөнэй сэлмэг хурса, һ[...]гэн бэрхэ, ухаансархан үхибүү[д] уран бэлигые хаража ехэл хан[...]даа, бахархагдаа даа. Эдээнэй [...] һанда баянай хонишон, үб[...] соорхой, уйлажа уйдажа ябаһа[н] һанахадамни, үни холын зү[үдэн] шэнгеэр бүрүүлтэн манарба.

8. «БУДАМШУУЕ» «БУГУУЛИДАЖА» ЭХИЛ[ЭЭ]

Колхозой уран һайханай бү[лгэм] магтаалтай һайнаар хүдэлмэр[илнэ]. Эндэхи хүдөөгэй клубые даа[гша]

*) Түгэсхэл. Эхиниинь апрелиин 1-нэй, 4-нэй номернуудта.

Газар уһалагшад, луговодууд!

Модошодой дуршэлые хэрэглэгты

...жэлдэ ган гасуурта дай... республикымнай зарим ...удта хүдөө ажахын ургама... ...ые дээшэлүүлхын тула ...н, сабшалангые уһалха гэр... ...гүй ехэ аша үүргэтэй.

...колхоз, совхозууд тарялан, ...нгаа һайса уһалхын тула ...горхонуудай, мүн нуурнуу... уһые гүйсэд хэрэглэжэ ...й. Мүнөө республикада... ...һа хааха гидротехническэ ...нууд тон үсөөн байһаар. ...э сабшалан, тарялангаа ...уһалхаар шиидэһэн колхоз, ...уһа хааха барилгагүйдөө ..., миин һуужа байхагүй ха ...Тэдэнэр заабол ондоо арга бо... ...нуудые хэрэглэхэ болоно.

...хаажа, тарялан, сабшалан ...уһалдаг болохо нэгэ иимэ ар... ...жо дурадханабди.

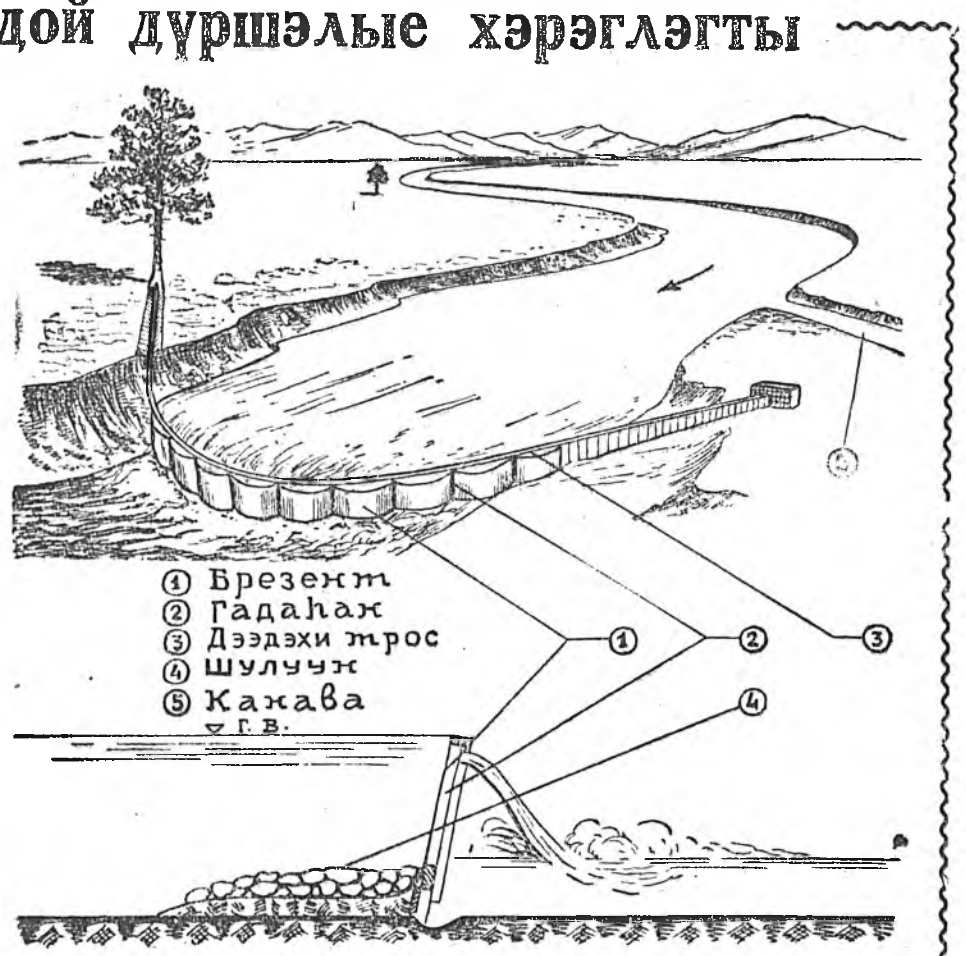
...ойн модошод гол горхонуу... ...до урадхуулхадаа гүйхэн ...нь хаажа, гүнзэгы болгодог ... Тэдэнэр энэ хэрэгтээ хүсэ, ... багаар гаргашалагдадаг ...ын хаалта хэрэглэдэг юм.

...э хаалтаар Хэжэнгын, Хэ... ...аймагуудта сабшалан, таря... ...алхын тула Худан, Үдэ гол... ..., Закаменай, Торийн, Зэдын ...удта Зэдэ голые, Кударын, ... аймагуудта Хёлго голые, ...анай аймагта Гаарга голые, ...адшье гол горхонуудые хаа... ...ахоор юм.

...шод энэ хаалтаяа хайшан ...эб?

...эр нэн түрүүн гол горхо... ...о үргэн нарииниие харалсан, ...түмэрөөр хэгдэһэн хоёр трос ...э. Зүгөөр ехэ уһатай голдо ... трос, бага уһатай гол гор... ...нарииншаг тросууд хэрэглэг... ...ым. Хэрбээ 15 метр үргэнтэй ...уһа хааха гээ һаа, иимэ ... бэлдэдэг. Нэн түрүүн ...0 метр утатай хоёр трос ... Тиихэдэ хаалтын дээдэ ...4—16,5 миллиметр, доодо ...ынь 12—14 миллиметр бү... ...дүйжа болохо.

...эд хоёр тросойнгоо нэгэ ...үзүүрнүүдые голой эрьедэ ... ургамал модондо гү, али ...э бүхэлжэрхихэ хэрэгтэй.

Һүүлээрнь хаалтын доодо тросто 2—3 метр утатай 10—12 сантиметр бүдүүн гадаһануудые хоорондонь 0,8—1,0 метр зайтайгаар бухэлхэ юм. Тэрэ гадаһануудай нэгэ үзүүрынь хэршэлээтэй байха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, тэрэ модонуудтаа брезентээ дэлгэжэ бухэлөөд, тросуудаа татажа, голой нүгөө эрьедэ байһан түгсэг гү, али ондоошье юумэндэ уяжархихада хаалтын дээдэ тросынь гадаһануудай хэршэлээдэ ороод байха зэргэтэй. Тиигээд брезентынгээ доодо талыень шулуугаар һайса даражархиһанайнгаа удаа модонуудай хэршэлээдэ ороод байһан дээдэ тросоо шангаар татахада брезентэ хаалтань бодожо, уһаниинь өөдөө хөөрэдэг юм. Иимэ хаалта гол горхоной уһые нэгэ метр хүрэтэр ургэжэ үгэдэг. Тиимэ хаалтые 6—7 хүнтэй бригада оройдоол 4 час соо бүтээжэрхихэ аргатай юм. Гүйхэн урасхалтай гол горхонуудые хаахын тула түмэр тросуудай орондо мини юрын аргамжа хэрэглэжэ болохо.

Харин иимэ аргаар канава, һубагуудай уһые тарялан, сабшалан дээрэ гаргахань бүришье бэлэхэн юм. Энээнэй тула 4 гадаһа, багахан хэһэг брезентэ хэрэгтэй. Тэрэ гадаһануудаа уһанай урасхал руу хэлтылгэн шаагаад, тэрээн дээгүүрээ брезентээ дэлгэжэрхихэ хэрэгтэй. Зүгөөр брезентын доодо үзүүрнь шулуугаар һайса бүхэлэгдэхэ ёһотой. Канава, һубагуудые хааха иимэ түхэрэлгые 2 хүн 2—3 минутын турша соо бэлдэжэрхихэ аргатай.

Бэлэхэн аад, түргэнөөр түхеэрэгдэдэг иимэ хаалтые республикын колхоз, совхозууд үргэнөөр хэрэглэжэ, тарялан, сабшалангаа ехээр уһалдаг болохо бэзэ.

Б. Сельверов,
БурАССР-эй Хүдөө ажахын министрын орлогшо.
А. Ушаков,
Онохойн модоной комбинадай инженер.

Гектар бүриһөө 60 центнер үбһэ абахаб

...оводоор арбаад гаран жэ... ...ада хүдэлжэ байнаб. Ажа... ...ы тэды дүршэл шадабари... ...дөө. Бэтхоон гэжэ газарта ...агай 80 гектар газар намда ...анхай. Тэндээ наг шэбхэ ...гажа, һайнаар уһалаад, ...ар ургаса абадагбди.

...жэлдэ сагай уларилай ...гүй байбашье, гектар бүри... ...центнер үбһэн хуряагдаһан ...рим газарһаа бүришье ехэ ...абтаһан юм.

...е энэ амжалтаараа һа... ...марлхагүйб. Үбһэнэй баян ...хуряаха ехэ арга боломжо ...сэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ ...эргэтэй.

...й луговодууд нёдондо ...энгын колхозуудаар яба... ...хи луговодуудай дүй дүр... танилсаһан байха юм. ...ндэ ябалсаһан байгааб. ..., XVIII партсъездын нэ... колхозуудта баригдаһан уһалуурийн системэнүүд ехэ һайшаамаар. Юуб гэхэдэ, эдэ системэнүүдэй уһа хубаарилха хаалтанууд оньһэжоруулагданхай. Иигэжэ луговодуудай ажал нилээд хүнгэдхэгдөө. Гэтэр манай Кударын аймагай олонхи колхозуудта уһалууриин хүдэлмэри гол түлэб гараар хэгдэнэ.

Канава, һубагуудһаа уһа табяад, һүүлдэ тэрэнээ хүрзөөр хаажа, ехэ сагаа гээдэг байнабди. Саашадаа оньһожоруулагдаһан хаалтанууд баригдабал һайн һэн. Тиигээдшье хүрзөөр малтахада һубаг, канава эбдэрнэ.

Колхозой правлени луговодуудай ажал хүнгэдхэхын, бүтээсэ ехэтэй болгохын тулада гидротехническэ элдэб барилгануудые шэнээр бүтээхэ тухай оролдохоор болоо гэжэ һанагдана. Ботхооной уһалууриин системэдэ уһа хубаарилжа байха регулятор, хоёр хүүргэ баригдаха, эхинэй хаалта шэнэлэн заһабарилагдаха.

Жэл бүри һубагууд гүнзэгыржэ, эрьенүүдынь нуража байдаг. Тиимэһээ грейдерээр канавын хоёр эрьенүүдые малтажа, налуу болгоходо һайн.

Ажалай наһанһаа гараһаншье һаа (мүнөө 67 хүрөөб), долоон жэлэй асари ехэ түсэбүүдые бэелүүлэлсэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха һанаатайб. Үбһэ ногооной ургасые дээшэлүүлхэ асуудалаар республикын луговодуудта курумканайхидай хандаһан бэшэгые халуунаар дэмжээд, сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 60 центнер үбһэ ногоо ургуулха уялга абанхайб.

Доржо Банзаров,
Кударын «Дружба» колхозой луговод.

...мбалов тэрээнние шада... ...эр ударидана. Колхозой ..., партийна организаци ...ндэ ехэ анхарал хандуул... ...ндэ колхозой зүгһөө 20 ...түхэриг һомолжо, элдэб хэ... ...бсаһа хунар абтаһан бай... ...б ажалтай 60-аад колхоз... ...э бүлгэмдэ хабаадажа, һо... ...наада, концерт өөрынгөө ... гадна, аймаг соохи он... ...колхозуудаар ябажа таби... ...до, мүнөө жэлдэ эдэнэр ...харалгын үедэ нэгэдэхи ...ээ. Нёдондо республи... ...ралгада түрүү һуурииуу... ...е эзэлжэ, гурба мянган ...шанда, дипломдо хүртөө

...ө хүсэндөө найдажа, ехэ ...үүдтэ һанаархадаг болоо... ...э Бата Жамбалов хөөрэ... ...амшууе» табиха һанаатай ...эхилээбди.

...гэмэйхидэй аймагайнгаа ... хабаадажа байхадань ...номернуудынь барандаа ...орийн зүгһөө эрхим сэг... ...а. Түрүү һуури эзэлжэ, ...шанда хүртэһэниинь тэн ... хонишод, һаалишад, ме... ...нуудай дуулаха, хатарха, ...мернуудые харуулхадань, ...ээрьемэ альга ташалган ...бурят арадай дуунуудые ...а хонишод Валентина ...а, Роза Намжилова, һаа... ...жилма Ринчинова, өөрөө ...мбалов илангаяа бэрхэ... ...а.

... ЕХЭТЭЙ ООШОР

...сельпоһоо абтаһан юрыч... ...танууд колхозниғудай ...үргаа түргэнөөр һайжар... ...ээрэлэйнь ургажа байһаниие тобойсо харуулна. Гансахан энэ оной январь февраль хоёр соо колхозниғуудта 28 радиоприёмник худалдагдаа.

— Радиоприёмник, оёдолой машина, гардероб, түхэреэн стол гэхэ мэтын зүйлнүүд хаанаашье хүрэнэгүй,—гэжэ бухгалтер Цыренханда Ринчиновагай хөөрэхэдэ, түрүүлэгшын орлогшо Вера Жамсаранова тэрэ хэлээшыень батална.—Ходо ээлжээн, оошор байдаг агшал даа, —гээд комодой оошорто бэшүүлһэн арбаад хүниие нэрлэнэ. Тэдэнь барандаа шахуу малшад. Энэ сельпо 1957 ондо 1970 мянган түхэригэй эд бараа худалдаһан аад, 1958 ондо 2525 мянган түхэригэйхиие худалдаа.

— Зорюута тэмдэглэгты,—гээд нүхэр Ринчинова хэлэбэ. —400-гаад түхэригэй костюм, бобрик пальто гэхэ мэтын простой эд бараан гүйсэгүй, хүнэй абахань шабдаг болошоо. Колхозниғууд баяжажа, ехэнхидээ үнэтэй, һайн шанартай эд бараа: трико, кашемир гэхэ мэтын бүд, драп, коверкот пальто, һайн костюм олоор абана. Үшөө нэгэ онсо ушар гэхэдэ: архи ууха ябадал һүүлэй үедэ эрид үсөөрөө.

Колхозой бригадануудай дэргэдэ нэгэ магазин, наймаалагшагүй хоёр лавка, нэгэ нүүдэл наймаан хүдэлнэ.

10. «БУРЯТ НОМУУДЫЕ ЭЛЬГЭЭНЭГҮЙ...»

Колхозой дэргэдэхи хүдөөгэй библиотекын 380 шахуу уншагшадай картотекые иража һуухада ехэл һонин байба. Жиирэй колхозниғууд бултадаа эрдэмтэй болошонхой, дэлхэйн, ородой элитэ ехэ классигуудай, совет уран зохёолшодой ном олоор уншана. Жэшээнь, колхозник Даши Галданов Андрей Упидай 8-дахи том, кладовщик Шагжи Доржиев, түмэршэ дархан Цыбикдоржи Найданов гэгшэд Майн Ридэй зохёол уншажа байнхай.

Энэ библиотекэ гурба мянга гаран номтой юм. 20—20 номтой 12 нүүдэл библиотекын номууд һара бүри һэлгэгдэжэ байдаг. 20 шахуу элдэб журнал, 10 шахуу элдэб газетэ абтана. Бурят ном үсөөхэн. Библиотекые даагша, уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг залуу басаган Ольга Бэроева иигэжэ хөөрэнэ:

—Колхозниғууд бурят ном оройдоошье байлгадаггүй, уншаха ехэ дуратай. Теэд тиимэ номууд тон үсөөн, хургаар даража тоолохоор. Бурят ном эльгээгыт гэхэдэмнай, «Бибколлектор» хэрэгсээнэгүй,—гэһэн гомдол барина. Бурят номуудые колхозниғудай олоор уншадагые гэршэлхын тула хуушаржа, хиртэжэ дабайшаһан «Байгалай толон» журналай 1957 онэй нэгэ номерые библиотекарь харуулба. Жамсо Тумуновай «Алтан бороое» оложорхёод, «энэ хаанаһаа байба гээшэб? Библиотекэдэ бусаагдаһыень хүн мэдээгүй ха юм» гэжэ гайхаба.

...Гайхалтайшье, гомдолтойшье байна даа. Бурят номуудые буряг зоной дунда тараалга яахадаа иигэжэ урагшаа ябанагүй гээшэб? Гансашье энэ колхоздо иимэ бэшэл ха. Мэнэ һая Зэдын аймагай Дэрэстэй нютаг ошожо ерэһэн залуу уран зохёолшод мүн лэ иимэ юумэ хэлээ һэн. Бурядай олонхи уран зохёолшодой номууд оройдоо мянган хэһэгээр хэблэгдэдэг мүртөө нилээд ехэ хубинь номой складууд соо хэбтэжэ хосордог лэ!..

11. СААШАДАА ЮУН ХЭГДЭХЭБ

Алдарта долоон жэлэй түсэбые колхозниғууд габьяата ажалаар угтаба. Соёл гэгээрэлэй талаар энэ долоон жэл соо ехэ юумэн хэгдэхэ. Колхозой ехэ клубай барилга мүнөө жэлдэ дүүргэгдэхэ. Энэнь уураалаар дулаасуулагдаха юм. Клуб соонь 285 хүнэй һууритай зал, уншалгын залтай библиотекэ, танцын фойе, кружогуудай хүдэлхэ таһалга, директорэй кабинет, спортын зал байха. Колхозой правлени баһа эндэ орохо. Клубай хажууда стадион баригданхай.

Дархашуулай 5 звено элдэб барилга хэжэ, забда сүлөөгүй хүдэлнэ. Ехэ бани барихын тула модониинь асарагданхай. Жэлэй нэгэ бани, нэжээд культбаза баригдаха. Байрын 30—40 гэр һэльбэгдэхэ, олон гэр шэнээр баригдаха. Телефоной коммутатор, үхибүүдэй ясли бии болохо. Энэ жэлэй сентябриин 1-һээ залуушуулай үдэшын дунда һургуули нээгдэхэнь. Чесанын аршаанай дэргэдэ колхозниғудай амарха гэр баригдажа, нээгдэхээр хараалагдана.

Колхозой ажахые эрид хүгжөөжэ, колхозниғудай байдалые улам һайжаруулхын тула долоон жэл соо ехэ юумэн хэгдэхээр түсэблэгдэнхэй. Энэ түсэбөө бэелүүлхын тула колхозниғууд шэн габьяатайгаар хүдэлжэ байна.

«Коммунизм» колхозой гэшүүдэй саашадаа бүри ехэ амжалта туйлахыень хүсэе!

Ш. НИМБУЕВ.

ТАСС-эй МЭДҮҮЛГЭ

1959 оной апрелиин 8-да Шэнэ Зеландиин ниислэл—Веллингтон городто СЕАТО гэжэ Азиин Зүүн-Урдахи зүгэй сэрэгэй-политическэ бүлэглэлэй соведэй ээлжээтэ сесси нээгдэхэнь.

Сэрэгэй энэ бүлэглэлэй бии болоһонһоо хойшо дүрбэн жэлһээ дээшэ саг үнгэрбэ. Тус бүлэглэл колони эзэлдэг гүрэнүүдэй хүсэл оролдолгоор байгуулагдаһан юм. Үнгэрһэн энэ үе соо эзэрхэг түримхэй бүлэглэл — СЕАТО-гэй бодото шэнжэ шарайнь, уг зорилгонь хүсэд дүүрэн элирүүлэгдэбэ. Тэрэ хадаа Азиин Зүүн-Урда зүгэй райондо дайн сэрэг бэлэдхэхэ зэбсэг байхаар байгуулагдаһан юм. Империалистическэ гүрэнүүдэй экономическа болон политическэ байдалые тогтоон бэхижүүлхэ, Зүүн зүгэй арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй тэмсэхэ хэрэгтэ алба хэжэ байһыень СЕАТО-гэй һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлһэн бодото ажал-ябуулгань эли годоор гэршэлнэ.

Энэ бүлэглэлэй эзэрхэг түримхэй, арадта харша ябуулгыень далдалха һэдэлгэтэйгээр, СЕАТО-е толгойлдог оронуудай түлөөлэгшэд «эб найрамдалда дуратайбди» гэжэ нэгэнтэ бэшэ дабтаһан байха юм. Гэбэшье Зүүн зүгтэ хэлсэдэгэй ёһоор, барасай гэтэжэ байхада, тэрэниие аюулгүй ан гэжэ һанажа болохогүй. Үнэхөөрөөшье СЕАТО-гэй бэелүүлжэ байһан хэмжээ-ябуулганууд Азиин Зүүн-Урдахи райондо түгшүүрилтэ байдалые бүри шангадхана гэжэ бодото баримтанууд гэршэлнэ.

СЕАТО-до хабаададаг оронуудай сэрэгэй болон политическэ хүтэлбэрилэгшэдэй хуулитаар мэдүүлһэнэй ёһоор, СЕАТО-гэй Соведэй мүнөө болохоёо байгаа сесси дээрэ сэрэгэй-политическэ энэ бүлэглэлэй ажал-ябуулгые саашадань эдэбхитэй болгохо түсэб зохёон табигдаха байна. Баруун оронуудай, нэн түрүүн энэ бүлэглэлдэ шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг США-гэй зүгһөө Азида түгшүүрилтэ байдалые шангадхаха эрмэлзэлгэтэй байһыень Веллингтондохи сессиин хэлсэхэ асуудалнууд гэршэлнэ.

СЕАТО-гэй Соведэй энэ сесси СЕАТО-до хабаададаг оронуудай сэрэгэй бэлэдхэлые шангадхаха зорилготойгоор нэн түрүүн стратегическэ түсэбүүдые бэлэдхэхэ тухай асуудалые шиидхэхэ байна. «Багдадай» пактын Багдадгүйгөөр үлэһэн сагһаа хойшо США болон колони эзэлдэг бусад гүрэнүүд муудажа байһан байдалаа һайжаруулха, өөһэдынгөө байгуулһан бүлэглэлнүүдые, тусхайлбал, СЕАТО-е бэхижүүлхые оролдоно. Энээн тухай 1958 оной сентябрьда Бангког городто болоһон СЕАТО-гэй дайн сэрэгэй талаар зүбшөөл үгэдэг хүнүүдэй зүблөөн дээрэ Азиин Зүүн-Урда зүгтэ «бэеэ хамгаалха» гэһэн шэнэ түсэбүүдые зохёохо тухай абтаһан тусхай шиидхэбэри гэршэлжэ үгэнэ. Тэрэ хадаа сэрэгэй энэ бүлэглэлдэ хабаададаг оронуудые Вашингтоной сэрэгэй-стратегическэ түсэбүүдэй мэдэлдэ бүри ехээр оруулха гэһэн байгаа.

Эдэ түсэбүүд «бэеэ хамгаалха» зорилготой юм гэһэн худал хуурмаг үгэнүүдээр Азиин оронуудай арадуудые мэхэлхэгүйнь лаб. Тэдэ арадууд. СЕАТО-гэй штабуудай бүтүү хашаан соо арадта харша ябуулгануудай хэгдэжэ байһые ойлгодог боложо байнхай. Энэ бүлэглэлдэ хабаададаг гол оронууд Азида хи мэдэлдээ оруулһан оронуудайнгаа газар дээрэ ядерна болон ракетнэ зэбсэгүүдэй сэрэгэй базануудые байгуулхые Веллингтондо болохо сесси дээрэ туйлахые хүсэнэ. Тиихэдэ Азиин оронууд, жэшээлхэдэ, Таиланд, Пакистан болон Филиппиные ракетно-ядерна дайн сэрэгэй газар болгохо гэһэн һэдэлгэтэй. Тиигээ һаа эдэ оронуудта ехэлэй аюул тохёолдохо байна. Энээнэй һүүлээр «бэеэ хамгаалха» тухай ямар хэлсээн байха гээшэб.

НАТО, Багдадай пакт болон СЕАТО—эдэ гурбан эзэрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдые нэгэдүүлхын тула СЕАТО-гэй Соведэй болохоёо байгаа сессиие хэрэглэхэ гэһэн түсэбүүд арадуудай һанаа зобооно. Тэрээнтэй хамта НАТО-до хабаададаг, мүн Багдадай пактын гол оронуудаар СЕАТО-гэй генеральна секретарь Пот Сарасин гэгшын һаяхан ябаад ошоһониинь анхарал хандуулна. Сэрэгэй эдэ бүлэглэлнүүдые хүтэлбэрилэгшэд гурбан бүлэглэлэй—НАТО, Багдадай пакт болон СЕАТО-гэй ажал-ябуулгые нэгэдүүлэн толгойлхо тухай захиргааниие байгуулха гэжэ түхеэржэ байһаниинь мэдээжэ болонхой. Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулганууд СЕАТО-е эзэрхэг түримхэй гол бүлэглэл —НАТО-гэй туһамарша бүрин болгохо гэһэн зорилготой. Урдань СЕАТО бодото дээрээ НАТО-до мэдэлтэй байгаа һаа, мүнөө энээниинь эмхидхэлэй талаар бэхижүүлхэ гэһэн һэдэлгэ гаргагдана. Тиин колонизаторнууд болон энэ бүлэглэлэй хүтэлбэрилхы гол гүрэнүүд Зүүн-Урдахи Азиин бэеэ даагаагүй оронуудые гар доро байлгахаа гэжэ оролдоно.

Тэрэшэлэн колониальна политика ябуулдаг оронуудай зүгһөө Зүүн-Урдахи Азиин оронуудта «һүйд хэдэг ябуулганууднай» тэмсэхэ түсэбүүдые Веллингтондо зохёон табиха гэһэн һэдэлгэнь ушартай юм. США-гэй болон СЕАТО-дэ хабаададаг бусад оронуудай хүтэлбэрилхы бүлэг хүнүүд колониальна дарлалтын үлэгдэлһөө сүлөөрхын түлөө, национальна бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхын түлөө арадуудай тэмсэлые «һүйд хэдэг ажал-ябуулга» гэжэ харуулдагынь үнинэй мэдээжэ болонхой.

Индонезидэ һаяхан болоһон ушар хэрэгүүдые бүхы хүн зон үшөө мартаагүй. Тэндэ буһалгаашад СЕАТО-гэй туһаламжаар сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй гэжэ эрид тэмсэһэн хуулита правительствые унагааха гэһэн байгаа. Индонезиин сүлөөдэ дуратай арадай шэн зоригто тэмсэл арадта харша энэ түсэбые бута сохёо. Гэбэшье хэблэлнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, СЕАТО-гэй генералнууд өөһэдынгөө энэ һэдэлгэ үшөө орхёогүй байна ха.

Һаяхан СЕАТО-гые хүтэлбэрилэгшэд Индонезидэ болоһон ушар хэрэгые Камбоджодо дабтаха гэһэн байгаа. Дулдыданги оронуудайнгаа туһаламжаар Камбоджын хилэ дээрэ элдэб олон хорото ааша гаргажа, орон дотор һүйд хэжэ, Камбоджые хашан дарлахын аргаар тэрэнэй арадые сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй гэһэн политикаһаа арсахыень баадхахын тула США-гэй мэдээжэ бүлэг хүнүүд һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ оролдолго гаргаһан байна. СЕАТО-до хабаададаг зарим оронууд Камбоджын арадта урбаһан хүнүүдтэ буу зэбсэгээр, мүнгэ зөөреэр туһаламжа хүргэнэ. Тэдэ урбагшад Камбоджын правительствые унагаагаад, Камбоджые эзэрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадаха аюултай харгы замда оруулха гэһэн байба.

Сэрэгэй бүлэглэлнүүдые хүтэлбэрилэгшэдэй, нэн түрүүн США-гэй политика Зүүн-Урдахи Азиин бусад оронуудта, тусхайлбал, Индидэ ехэ аюул тохёолдуулна. Эгээл тиимэһээ Индиин правительство, тэрэнэй премьер-министр Неру өөрөө энээндэ ехэ анхаралаа тон зүбөөр хандуулна.

Ирантай, Турцитай, Пакистантай һаяхан США-гэй баталһан хоёр талын шэнэ хэлсээнүүд эзэрхэг түримхэй түсэб баталһан дулдыданги оронуудаа бүри бүхөөр холбохо арга СЕАТО-гэй хэрэгые хүтэлбэрилжэ байһан оронуудта олгоно.

Тиимэ дээрэһээ «һүйд хэдэг ажалябуулгатай» тэмсэхэ гэһэн шашалдаан Зүүн-Урдахи Азида колонинуудые эзэлхэ хуушан политикые шэнэ аргаар ябуулха гэһэн. хүнүүдтэ халхабша боложо үгэнэ. Бэеэ даанхай байдалда ороод, хүгжэжэ байһан оронуудта эсэргүү һүйдхэл имагтал СЕАТО хэнэ гэжэ сэхынь хэлэхэ хэрэгтэй.

Мүн иимэ зорилгоор колонизаторнууд сэрэгэй хүсэнүүдэй тусхай харалга хэдэг байна.

Зүүн-Урдахи Азиин арадуудые айлгаха зорилготойгоор СЕАТО-гэй гэшүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй маневр үргэнөөр хэгдэнэ. Тэдэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд ядерна зэбсэгые хэрэглэхэ талаар һуралсал хэнэ. Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, СЕАТО-гэй Соведэй сессиин урда тээ амгалан сагай үедэ үзэгдөөгүй ехэ сэрэгэй маневр хэгдэхэ юм.

Эб найрамдалые тогтонижоруулха, бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэглүүлэгдэһэн гадаадын политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэдээ, Советскэ Союз хадаа ондо ондоо социальна системэтэй гүрэнүүдэй хоорондо этигэл найдабаритай, хүршэ ёһоной һайн харилсаатай, арадуудай хоорондохи амгалан ёһоной холбоо барисаатай байха гээшэ сэрэгэй шэнэ бүлэглэлнүүдэй ажал ябуулгые эдэбхитэй болгохын аргаар бэшэ, харин аюулгүй байдалые хамтаараа байгуулха аргаар туйлагдаха юм гэжэ батаар найдана.

Эб найрамдалые тогтонижоруулха хэрэгтэ Номгон далай дээрэ, мүн бүхы Азида эб найрамдалай зоно байгуулха ябадал ехэ удхашанартай байгаа. Нэн түрүүн ядерна зэбсэггүй зоно байгуулха гээшэ тон шухала байна. Дальна Востогой, Зүүн-Урдахи Азиин оронуудай эб найрамдалай хэрэгые эрид шангаар хамгаалжа, хүниие олоор хюдаха зэбсэгүүдые болюулхын түлөө тэмсэжэ байһан ушар эб найрамдал тогтонижоруулха бодото арга боломжо бии байһан тухай хэлэжэ үгэнэ.

Иимэ зоные байгуулхын түлөө эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй саг соогоо тэмсэжэ эхилээ һаань, эдэ оронууд уласхоорондын аюулгүй байдалые хангаха ниитын хэрэгтэ шухала оруулалта хэхэ байна. Тиигээ һаа Азиин оронууд хүниие олоор хюдаха ядерна, ракетнэ дайн сэрэгэй аюулһаа зайсаха аргатай байна. Тиихэдэ Номгон далай хадаа НАТО-до хабаададаг гүрэнүүдэй зүгһөө атомна болон водородно зэбсэгүүдые туршаха аюултай газар байхаяа болихо һэн. Азиин арадуудай үмэнэ байһан аюулгүй байдалые хангаха хойшолуулашагүй зорилгые шиидхэлгэдэ иигэжэ хандаа һаа, Бандунгын конференциин түүхэтэ шиидхэбэринүүдые хүсэд дүүрэн бэелүүлхэ арга олгогдохо байгаа. Эдэ шиидхэбэринүүдые Советскэ Союз дэмжэһэн, дэмжэжэшье байна.

КНДР-эй Арадай Дээдэ Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Цой Ен Ген Ташкентдэ ерэбэ

ТАШКЕНТ, апрелиин 5. (ТАСС). Хани ёһоной уряалаар Советскэ Союзда ерээд байһан Корейн Арадай-Демократическа Республикын Арадай Дээдэ Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Цой Ен Ген болон тэрээнтэй хамта ябалсаһан хүнүүд мүнөөдэр «ТУ-104» самолёдоор Москваһаа Узбекистанай ниислэл хотодо ерээ.

КНДР-эй, СССР-эй болон Узбекскэ ССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Ташкентын аэродром дээрэ республикын ниислэл хотын ажалшадай олон тоото түлөөлэгшэд Корейн хани нүхэдые угтахаяа суглараа. Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Я. С. Насриддинова, Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Гадаадын хэрэгүүдэй министр С. А. Азимов, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо И. В. Бабков, Республикын Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Д. И. Ильхамова, СССР-эй, Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведүүдэй депутадууд, республикын министрнүүд, журналистнууд хүндэтэ айлшаниие, тэрээнтэй хамта ябалсаһан хүнүүдые угтахаяа ерэһэн байна.

* * *

ТАШКЕНТ, апрелиин 6. (ТАСС). КНДР-эй Арадай Дээдэ Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Цой Ен Ген Узбекскэ ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Я. С. Насриддиновада айлшалаа.

Нүхэр Цой Ен Гентэй хамта КНДР-эй Министрнүүдэй кабинедэй түрүүлэгшын орлогшо Хон Мен Хи, КНДР-эй Арадай Дээдэ Суглаанай Президиумэй секретарь Кан Рян Ук, КНДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Ли Дон Ген, КНДР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ли Син Пхар байлсаа.

Корейн түлөөлэгшэд айлшалһанайнгаа һүүлээр город соогуур ябажа хараһан байна. Тэдэнэр Ташкентые гоё һайхан болгохо галаар хүдэлмэриие, тэрэнэй шэнэ үйлсэнүүд болон талмайнуудые хараа.

Корейн гүрэнэй ажал-ябуулагшад үдын хойно Ташкентын бүд нэхэдэг комбинадта ошоо. Эндэ митинг боложо, хүдэлмэрилэгшэ Р. Гулямова, мастерай туһалагша В. Чемидронова, комбинадай директор З. Абдуллаев айлшадта хандажа, аха дүүгэй амаршалгын үгэ хэлээ.

Нүхэр Цой Ен Генэй үгэ хэлэхэдэ митингдэ хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаһан байна.

Нүхэр Цой Ен Ген КНДР-эй Арадай Дээдэ Суглаанай Улаан туг Ташкентын бүд нэхэгшэдтэ барюулаа. Тэрэ туг дээрэнь «КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэдээ үшөө ехэ амжалтануудые туйлахыень хүсэнэбди» гэжэ бэшээтэй.

Нүхэр Цой Ен Ген болон Корейн гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшад үдэшэниинь А. Навоин нэрэмжэтэ оперо, балетэй театрта Узбегэй искусствын артистнарай концерт хараһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын 4-дэхи һургуулиин 10-дахи «Г» классай һурагшад хэшээлдэ һууна. Алгебрын багша Ольга Иннокентьевна Житомирская заажа байна. Л. Хайдуровай фото.

Һайшаалтай үүсхэл

Апрелиин 5-най амаралтын үдэр Улан-Удын Куйбышевай үйлсэдэхи «Ткани» магазин соо үдэрэй 12 сагта хүн зон дүүрэн суглараһан.

Эндэ шэнэ выставкэ харуулагдажа байба. Городой ажалшадай олонхинь энэ выставкые хараха гэжэ ерэһэн байна.

Штапель бүдөөр оёгдоһон гоё һайхан платье үмдэһэн эхэнэрнүүд гаража ерээд, платиин хайшан гээд оёгдоһые суглараһадта харуулжа үгэнэ. Горпромторгын оёдолой мастерскойн цехые даагша М. Е. Басович эндэ харуулагдажа байһан моделиин ёһоор платье оёхо болоо һаа, хэды метр бүдэй хэрэгтэй, хэды сэнтэй болохо, иимэ үнгэтэй, хээтэй бүдэй ямар бэетэй эхэнэртэ таараха байһан тухай хэлэжэ үгэнэ. Хэдэн эхэнэрнүүд элдэб янзын штапеляар оёгдоһон 20 платье харуулаа.

Хабар-зундаа эхэнэрнүүдэй үмдэхэ платиин модельнүүдэй иимэ выставкэ Улан-Удэдэ түрүүшынхиеэ үнгэргэгдэбэ. Москвагай, Ленинградай Модельнүүдэй байшангай зохёоһон зурагуудаар горпромторгын оёдолой мастерской (эсхэгшэнь нүхэр Уланова) выставкэдэ харуулагдаһан платинуудые оёһон байна. Городой магазинуудта элдэб үнгэтэй, сэсэг, хээтэй штапель бии. Эдэ бүдөөр гоё, зохид, химда сэнтэй платье оёжо боломоор. Харин худалдан абагшын өөрынгөө бэедэ ямар бүдэй таараха байһые олижо абахадань туһаламжа хүргэхэ зорилготойгоор энэ выставкэ эмхидхэгдэһэн байна. Мүн выставкын һүүлээр штапель худалдагдаа, магазинай эсхэгшэ һайшаагдаһан моделиин ёһоор платинуудые эсхэжэ үгэнэ.

«Иимэ выставкэ ехэ һонирхолтой. Саашадаа хэдэй сезон бүри модель харуулга эмхидхээ һаа, зохистой. «...Тиихэдэ выставкэ зохид түсэрэлтэй ехэ байшан соо, жэшээлхэдэ, театр соо үнгэргэхэдэ һайн һэн. Мүн үхибүүдэй үмдэхэ хубсаһаар выставкэ эмхидхэхые хүсэнэбди. Мүнөө эндэ харуулагдаһан платиин олонхинь ехэ һайнаар оёгдоһон байна. Иимэ платье оёжо үмдэхэмнай...» гэжэ магазинай дурадхалай дэбтэртэ выставкэ харагшад бэшэнэ.

Совет арадай ажабайдал жэл ерэхэ бүри улам һайжаржа, тэдэнэр гоё һайхан хубсаһа үмдэхые хүсэнэ. Ажалшадай энэ эрилтые хангаха зорилготойгоор эмхидхэгдэһэн выставкэ ехэ һонирхолтой, һайшаалтай. Саашадаа выставкэдэ һайшаагдаһан моделиин ёһоор платье, костюм һайнаар оёжо, магазинуудта наймаалдаг болохо бэзэ гэжэ һанагдана.

С. Аюшеева.

Агитаторай блокнодой зургаадахи номер

«Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 6-дахи номер бурят хэлэн дээрэ хэблэтдэн гараба.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абаха талаар Бурядай АССР-эй Хүдөө ажахын министр И. А. Игнатьевай, «Долоон жэлэй туршада ажалшадай материальна болон культурна хэмжээе дээшэлүүлгэ» гэһэн Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ Л. Егоровагай, Советскэ долоон жэл—эб найдамдалые бэхижүүлхэ хүсэтэ арга нүхэсэл мүн» гэһэн Л. Карцевай статьянууд «Хөөрэлдөө хэхэ материалнууд» гэһэн бүлэг дотор толилогдобо.

«Түрүү колхозуудта» гэһэн бүлэг дотор «Долоон жэлэй туршада юунэй түлөө тэмсэхэбибди» гэжэ Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Г. Б. Цыденовтэй хөөрэлдөөн, «Кударын аймагай колхозуудай ажахы доторхи тоосоон болон ажал хүдэлмэриин түлөө мүнгэн түлбэри» гэжэ тус аймагай хүдөө ажахын инспекциин ахалагша экономист Г. Сонэмовой статья оруулагдаба.

Тэрэшэлэн «Агитационно хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө», «Агитаторта туһаламжа» гэһэн материалнууд толилогдоһон байна.

Мэргэн ангуушад

Түнхэнэй ангуушад агнууриин намар-үбэлэй хаһада ехэ олзотой агнуури хээ. Тэдэнэр ан бариха талаар абаһан уялгаа 300—400 процент хүртэр дүүргэһэн байна.

Залуу ангуушад аха дүү Петр, Виктор Гавриловтан намар-үбэлэй үе соо 40 булга, 320 хэрмэ болон бусад ан олоор бариа. Тэдэнэрэй агнууриин олзо хори шахуу мянган түхэригтэ хүрэһэн байна. Эдэ ангуушад олоһон олзоороо радиоприёмник, оёдолой машина, шифоньер, мүн бусад бараа абаа.

Тэрэшэлэн ангуушад Ф. И. Расохоцкий, Д. Таряшинов гэгшэд ан барижа, ехэ олзо хээбэ.

Д. Колмаков.

Спортын һонин

НЭГЭ ИНСТИТУДАЙ БОКСЕРНУУД

Улан-Удын зооветинститудай дэргэдэ «Буревестник» гэжэ спортын бүлгэм үйлэдэмэрилдэг. Тус бүлгэмэй боксёрнууд республикын, городой мүрысөөнүүдтэ оло дахин түрүү һуури эзэлһэн байна.

Боксоор зооветинститудай түрүү һууриин түлөө мүрысөөн һаяхан үнгэргэгдөө. Гурбан үдэр соо үргэлжэлһэн тэрэ мүрысөөндэ хамта 50 гаран боксёрнууд хабаадалсаа. Николай Голубев дүршэл ехэтэй нэгэдэхи разрядай боксёр. Тэрэнтэй хоёрдохи разрядай боксёр Олег Сыренов түрүү һуури буляалдаа гээшэ. Түрүүшын үедэ олохон хүн Голубев түргөөр илахань гэжэ бодоо. Үнэн дээрээ тиимэ бэшэ байба. Сыренов шангаар тулалдаа. Аяар гурбадахи раундда Голубев очкоой тоогоор илаһанда тоологдоо.

Энэ мүрысөөндэ залуу боксёрнууд Д. Ринчинов, В. Бузаев, И. Цыремпилов, Н. Холхоев гэгшэд бэлэдхэл һайнтай, бэрхэ боксёрнууд боложо ябаһанаа харуулаа. Институдай энэ жэлэй чемпионой нэрэ зэргэдэ студентнүүд Николаев, Холхоев, Цыремпилов, Сотников, Голубев гэгшэд хүртэбэ. Командна түрүү һуурида зоотехническэ факультедэйхид гараа.

Б. Лайдапов.

ШАТАРААР ҮНГЭРГЭГДЭҺЭН СПАРТАКИАДА

«Динамо» гэжэ спортын бүлгэмэй үбэлэй хоёрдохи спартакиада шатараар боложо дүүрэбэ.

Гүрэнэй аюулгүйе хамгаалха комитедэй шатаршад нэгэшье парти алдангүйгөөр турнирта эрхим амжалта туйлаба. Тэдэнэй команда 11 очко абаа. Энэ командаһаа оройдоо хахад очкогоор гээгдэһэн МВД-гэй команда хоёрдохи һуурида гараа.

Спартакиадада һайнаар наадаһан шатаршадта грамота, шан барюулагдаһан байна. **Р. Григорьев.**

ЗАГАҺАШАД. Б. Цыремпиловэй фотоэтюд.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Финлянди СССР хоёрой хоорондохи хани барисаае бэхижүүлхын түлөө

ХЕЛЬСИНКИДЭ БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

ХЕЛЬСИНКИ, апрелиин 6. (ТАСС). СССР Финлянди хоёрой хоорондо хани барисаан, харилсаа холбоон, харилсан туһалалсалга тухай договорой баталагдаһаар 11 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан үсэгэлдэр Хельсинкиин Соёл культурын байшан соо болоо. «Финлянди—Советскэ Союз» гэжэ бүлгэм энэ суглаа эмхидхэһэн байна. Соёл культурын байшангай зал Финляндиин болон Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёогдон шэмэглэгдэһэн байгаа.

Финляндиин президент У. Кекконен, премьер-министр В. И. Сукселайнен, гадаадын хэрэгүүдэй министр Р. Тернгрен, правительствын бусад гэшүүд, парламентын депутадууд, «Финлянди—Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй генеральна секретарь Т. Карвонен, бүлгэмэй правлениин гэшүүд, олониитын, политическэ элитэ ажал-ябуулагшад, баяшуулай түлөөлэгшэнэр, наукын болон соёл культурын ажал-ябуулагшад, Финляндиин ниислэлэй олон хүн суглаанда хабаадаа.

Ажалай, салин хүлһэнэй асуудалнуудай талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, «СССР—Финлянди» гэжэ бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшын орлогшо А. П. Волков түрүүтэй советскэ делегаци, Советскэ Союзһаа Финляндида байдаг элшэн сайд А. В. Захаров, арадай демократиин оронуудһаа Хельсинкидэ байдаг дипломатическа түлөөлэгшэд суглаан дээрэ мүн лэ байлсаа.

Энэ ехэ үдэр тухай Финляндиин премьер-министр В. И. Сукселайнен, «Финлянди—Советскэ Союз» гэжэ бүлгэмэй вице-түрүүлэгшэ профессор фон Бунсдорф, советскэ делегациие толгойлогшо А. П. Волков үгэ хэлэһэн байна.

Баярай суглаанай һүүлээр финскэ болон советскэ артистнуудай хүсөөр концерт табигдаа.

ВФП-гэй гүйсэдкомой XIX сесси

ВАРШАВА, апрелиин 6. (ТАСС). ВФП-гэй генеральна соведэй ээлжээтэ сесси зарлаха тухай ВФП-гэй секретарь Ма Чун-ку ВФП-гэй гүйсэдкомой XIX сесси дээрэ мэдээсэл хээ. Мүнөө жэлдэ дүүргэгдэхэ хэмжээ-ябуулгын тон олон байһан дээрэһээ генеральна соведэй ээлжээтэ сессиие 1960 оной апрельдэ Пекин городто, тиихэдэ гүйсэдкомой XX сессиие 1959 оной эсэстэ үнгэргэхэ гэжэ ВФП-гэй секретариат дурадхаа.

1959 оной бюджет тухай ВФП-гэй секретарь Казадеи гэгшын элидхэлые, ВФП-гэй секретариадта Африкын профсоюзуудай түлөөлэгшые һунгаха тухай ВФП-гэй генеральна секретарь Луи Сайянай дурадхалые гүйсэдкомой XIX сесси шагнажа, зүбшэн хэлсээ. Суданай профсоюзуудай түлөөлэгшэ Ибрагим Закариа гэгшые ВФП-гэй секретаряар гүйсэдком һунгаһан байна.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ профсоюзуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай тогтоол; Германи тушаа мэдүүлгэ; бүхы Германиин ажалшадта хандалга; экономическа болон социальна эрилтын түлөө ажалшадай тэмсэл дэлгэрүүлхэ тухай тогтоол; Судандахи профсоюзуудта эсэргүү хашалта хэһээлтэнүүдэй хэгдэдэг байһые буруушааһан мэдүүлгэ; Кубын ажалшад болон профсоюзуудта хандалга; Кипр тухай мэдүүлгые ВФП-гэй гүйсэдкомой XIX сесси баталан абаһан байна.

Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федерациин (ВФП) түрүүлэгшэ Агостино Новелла сесси дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Тиигээд сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

ХИТАДАЙ АРАДАЙ РЕСПУБ[...] УРДА ВЬЕТНАМАЙ ЗАСАГ[...] ХАЛЬДАЛГЫЕ БУРУУША[...]

КНР-эй МИД-эй мэд[...]

ПЕКИН, апрелиин 5. ([...] Урда Вьетнамай далайн-[...] флодой морягуудай Сиша[...] аралнууд шадарай уһанда[...] бусаар орожо, Хитадай заг[...] дые дээрмэдэһыень КНР-эй [...] эй буруушааһан хоёрдохи [...] гые Синьхуа агентство дамж[...]

1959 оной февралиин 27-до[...] һэн түрүүшынгээ мэдүүлг[...] һануулха зуураа, КНР-эй Га[...] хэрэгүүдэй министерство [...] заана: Сишацюньдао ара[...] нэгэн бологшо Чэньхандао [...] февралиин 22-то добтолон [...] доо, Урда Вьетнамай моряг[...] гаһашадые барижа, Урда [...] май портдо абаашаад, түрмэ[...] һан, хашаһан байна.

КНР-эй МИД-эй февралиин [...] мэдүүлгэ хэхэдэнь, хитад [...] шадые сүлөөлхэ баатай [...] байгаашье һаа, Урда Вь[...] засагаархид Хитадай газар [...] бүрин бүтэн байлгада эсэргү[...] то аашануудаа гаргаһаар. Вьетнамай морягууд марты[...] Чэньхандао арал дээрэ буу[...] тадай загаһашадые тонон [...] дээ, аралыетнай артиллерее[...] дахабди гэжэ заналта хээ, [...]

Энэ шэнэ хорото ааша га[...] тайнь дашарамдуулан, КНР-[...] даадын хэрэгүүдэй минис[...] Урда Вьетнамай засага[...] үшөө дахин эрид шанга [...] шаал мэдүүлһэн байна. Т[...] Сишацюньдао аралнууд Х[...] газар юм, хитад загаһашад [...] гөө газар дээрэ амгалан а[...] хилжэ байдаг, Урда Вьетна[...] лайн-сэрэгэй флодой ябуул[...] арадта эсэргүүгээр хэгдэһэн [...] тойхон хорото ябуулга боло[...] онсолон тэмдэглэхэ зуураа, [...] шадһаа буляажа абаһан [...] юумэеэ бусаахыень, моря[...] ушаруулһан бүхы гарза га[...] рюулхыень, иимэ ааша са[...] гаргагдахагүй гэжэ найдуул[...] хыень Урда Вьетнамай за[...] хидта КНР-эй МИД эрилт[...]

Ази, Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгэдэ зорюулагдаһан конференциин түгэсхэлэй заседан[...]

КАЛЬКУТТА, апрелиин 5. **(ТАСС-эй корр.).** Ази, Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгын бүхэиндийскэ 2-дохи конференци Калькуттада мүнөө үдэшэ хүдэлмэреэ дүүргээ. Баруун Бенгалиин ниислэлэй гол үйлсэнүүдээр үдын хойгуур тээ олон зон жагсаалаар ябажа гараа. Ази, Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгын бүхэиндийскэ ассоциаци энэ жагсаал эмхидхэһэн байна. Конференциин делегадууд, Советскэ Союзһаа, Хитадһаа, Цейлонһоо, Японһоо болон бусад оронуудһаа ерэһэн айлшад жагсаалай түрүүшын зэргэдэ ябалсаа. Жагсаалай боложо байха үедэ Калькуттын хүн зон тэрээндэ хабаадагшадые амаршалдаг, сэсэгүүдые барюулдаг байба. Олоной хабаадалгатай митингнүүдэй болодог заншалта газарта жагсаалда ябагшадай ерэхэдэ, тэндэнь олон түмэн хүн зон суглараһан байгаа. Тиигээд конференциин түгэсхэлэй нээмэл заседани нээгдэжэ, угаа ехэ митинг болоһон байна.

Ассоциациин хүтэлбэрилэгшэдэй, гадаадын оронуудһаа ерэһэн айлшадай трибуна дээрэ гарахадань митингынхид тэдэниие амаршалаа. Конференциин президиумэй гэшүүд гадаадын оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй эльгээһэн амаршалгануудые уншаа.

Ази, Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгын бүхэиндийскэ конференциин түрүүлэгшэ г-жа Рамешвари Неругэй нэрэ дээрэ ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн телеграммые митингдэ хабаадагшад тэн анхаралтайгаар шагнаа. Телеграмма соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Ази, Африкын оронуудай һанал нэгэдэлгын бүхэиндийскэ конференцидэ хабаадагшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Танай конференциин зарлагдаһан ушар империализмда, колониальна дарлалтада, дайнай аюулда эсэргүү Ази, Африкын арадуудай хэжэ байһан тэмсэлэй туг бологшо Бандунгын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө Индиин эб найрамдалда дуратай арадуудай саг үргэлжэ тэмсэхээр хүсэд шиидэнги байһые шэнээр гэршэлэн харуулна.

Иимэ шиидэнги байлгыетнай совет арад ехээр һайшааха зуураа, һанал нэгэдэлгын бүхэиндийскэ конференци хадаа Ази, Африкын оронуудай политическэ болон экономическа бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ эдэ оронуудтахи арадуудай түрүү хүсэнүүдые элсүүлэн эмхидхэхэ шэнэ гайхамшагта ушар болохо бэзэ гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэб.

Ази, Африкын арадуу[...] туһада, эб найрамдалай [...] арадуудай хоорондын хан[...] саанай хэрэгэй илан манда[...] лада зорюулагдаһан зор[...] даа конференцидэ хабаада[...] амжалтатайгаар дүүргэхые[...] совет арадай зүгһөө, [...] зүгһөө үнэн зүрхэнһөө хүсэ[...]

Н. Хр[...]

СССР-эй Министрнүүдэй [...] Түрүүлэгшэ».

КНР-эй гүрэнэй соведэй [...] Чжоу Энь-лайн, Ирагай [...] министр Касемэй, ОАР-эй [...] дент Насерай эльгээһэн [...] ганууд мүн лэ уншагдаа.

Индиин «национальна ко[...] гэжэ партиһаа парламент[...] тат Анап Сингх митинг [...] рүүлжэ үгэ хэлээ. Конфе[...] хүдэлмэри тухай, Ази, А[...] оронуудай һаналай нэгэдэ[...] жүүлхэ хэрэгтэ, бүхы дэлхэ[...] эб найрамдал аршалан ха[...] хэрэгтэ конференциин яма[...] шанартай байһан тухай б[...] ларагшадта хэлэжэ үгэһэ[...] Удаань гадаадын оронуу[...] һэн айлшад үгэ хэлэһэн[...] Советскэ делегациин толго[...] СССР-эй арадай артис[...] Хоравын үгэ хэлэхэдэ, сугла[...] халуунаар угтаа.

Һаналай нэгэдэл болон [...] рамдалые хүсэжэ байһан [...] арадай хүсэл эрмэлзэлгые [...] һан энэ митинг үдэшэ оро[...] һон хойно дүүрээ.

Ирагта газарай реформын хэгдэжэ байһан туш[...]

БАГДАД, апрелиин 6. (ТАСС). Орон дотор таряашадай союзуудые байгуулхыень Ирагай правительство зүбшөөгөө гээд «Аз-Заман» газетэ мэдээсэнэ. Энэ хэмжээ-ябуулгань демократиие хүгжөөхэ, газарай реформо бэелүүлхэ замаар республикын хэһэн шэнэ алхам[...] гэжэ газетэ тоолоно.

Ирагай газар ехээр эзэм[...] хүнэй списогые «Аль-Ахал[...] толилһон байна. Таряашад[...] жа үгэхын тулада гүрэнэй [...] абахаар үлүү газартай гэж[...] нүүд тоологдоһон байха ю[...]

Уласхоорондын шатарай турнир нээг[...]

Апрелиин 6-да Москвада СССР-эй шатаршадай центральна клуб соо шатаршадай уласхоорондын турнир нээгдэбэ. Энэ мүрысөөндэ арбан хоёр гроссмейстер болон мастернууд— Болгариин, Венгриин, Даниин, Исландиин, Советскэ Союзай, Чехословакиин түлөө[...] хабаадаха байна.

Нэгэдэхи турынь апрел[...] болохо.

([...]

Редактор Ц. Ц. ЦИБ[...]

ЗАОЧНО, ҮДЭШЫН ВУЗ, ТЕХНИКУМҮҮДТЭ ҺУРАГШАДЫЕ АБАХА ШЭНЭ ГУРИМ

1959 ондо заочно, үдэшын дээдэ һургуулинуудта, факультедүүд болон отделенинүүдтэ һурагшадые абаха шэнэ гурим СССР-эй Дээдэ һуралсалай министерство һаяхан баталаа.

«Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлжэ, СССР дотор арадай гэгээрэл саашадань хүгжөөхэ тухай» хуулитай зохилдуулан заочно болон үдэшын ВУЗ-уудта, факультедүүд болон отделенинүүдтэ очно дээдэ һургуулинуудайхидтал адляар партийна, профсоюзна, комсомолой болон бусад ниитын организацинуудай, тэрэшэлэн промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө һайшаалтай хүнүүд абтаха байна.

Заочно болон үдэшын дээдэ һургуулинуудта (факультет, отделени) орогшодой дундаһаа өөрынгөө ажалда дүтэрхы мэргэжэл шэлэһэн хүнүүд түрүүшын ээлжээндэ абтаха байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнда хабаадагшад, дунда һургуулиие дүүргэхэдээ эрхимээр һураа гэһэн аттестадтай гү, али алтан, мүнгэн медальтай залуушуул ВЗУ-уудта ороходоо шалгалтын экзамен барихагүй. Тиихэдэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнда хабаадагшад, мүн тэрээнһээ гадна эрхим сэгнэлтэтэйгээр техническэ училищи дүүргээд, өөрынгөө мэргэжэлээр ажаллажа байгшад оролтын шалгалтые һайнаар үгөөд байбал, конкурсһоо гадуур абтаха. Тэрэнэй удаа оролтын шалгалта һайнаар үгэгшэдэй дунда ВУЗ-уудта орохынгоо урда шэлэжэ олоһон мэргэжэлээрээ ажаллажа байгшад; советскэ армиһаа, далайн-сэрэгэй флодһоо табигдагшад, мүн тэрэшэлэн хүдэлмэришэн, хүдөөгэй-залуушуулай үдэшын дунда һургуулиие дүүргэгшэд абтаха байна.

Элүүрые хамгаалгын органуудта ажаллажа байһан хүнүүд ажалһаа таһарангүй һуралсаха аргатай болоо. Медицинскэ институдуудай үдэшын отделенинүүдтэ, тэрэшэлэн ВУЗ-уудай фармацевтическэ стоматологическа заочно, үдэшын факультедүүдтэ дунда тусхай һургуулитай аад, эмнэлгын эмхи зургаануудта ажаллажа байгшад абтаха байна.

Тиихэдэ мэдүүлгэ абалга, оролтын шалгалта барилгын гурим тэрэ шэгээрээ хубилалтагүйгөөр үлөөгдөө.

Тэрэшэлэн 1959 ондо техникумүүд болон бусад тусхай мэргэжэлэй дунда һургуулинуудта һурагшадые абаха шэнэ гурим СССР-эй Дээдэ һуралсалай министерство баталба.

1959 ондо техникумүүдтэ һурагшадые абаха шэнэ гурим үнгэрэгшэ жэлнүүдэйхиһээ юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, ажалһаа таһараад тусхай дунда мэргэжэлтэй һургуулида, мүн заочно, үдэшын техникумүүдтэ (училищи, һургуули) абтагшад партийна, профсоюзна, комсомолой болон бусад ниитын организацинуудай, предприяти, эмхи зургаануудай, колхозуудай правлениин зүгһөө һайшаалтай байха ёһотой.

Хоёр жэлһээ бага бэшэ саг соо ажал хэһэн хүнүүд ажалһаа болёод һуралсахадаа конкурсһоо гадуур абтаха. Тиихэдэ советскэ армиһаа, далайн-сэрэгэй флодһоо табигдагшад техникумүүдтэ (училищи, һургуули) абтахадаа, тэдэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ алба хэһыень ажал хүдэлмэри хэһэндэ тоологдохо.

Дунда һургуулиин долоон класс дүүргэхэдээ магтаалай грамотаар (эрхимээр һурагшад), мүн дунда һургуулиие дүүргэгшэд алтан гү, али мүнгэн медаляар шагнагдагшад, ажалһаа болёод һурагшадтай адляар заочно, үдэшын техникумүүдтэ (училищи, һургуули) түрүүшын ээлжээндэ абтаха.

Ажалһаа болёод тусхай мэргэжэлтэй дунда һургуулида орогшод ажалайнгаа дэбтэрһээ буулгабариень, колхозой гэшүүд—колхозойнгоо дэбтэрһээ буулгабариень асаржа үгэхэ байна.

Тэрэшэлэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнда хабаадагшад шалгалтаяа һайнаар баряад байгаа һаа, тусхай мэргэжэлэй заочно, үдэшын һургуулида конкурсһоо гадуур абтаха.

Мэдүүлгэ бариха болзор, шалгалта гараха, мүн тусхай мэргэжэлтэй заочно һургуулида орохо тухай 1959 оной гуримда нэгэ заа хубилалта оруулагдаа.

Тусхай мэргэжэлтэй дунда һургуулинуудта һурагшадые абалга хадаа директор (түрүүлэгшэ), отделенинүүдые даагшанар, һуралсалай ниитын организацинуудай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн шалгалтын комиссяар үнгэргэгдэхэ байна.

(ТАСС).

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37. отделов партийной жизни —34-05. экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35[...] культуры и быта—24-74, писем и рабселькоров — 40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

НО1009. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. №